

4.
NICOLAI CRASSI

Iunioris, Veneti Ciuis,

PHILOSOPHI, ET I. V. C.

ANTIPARÆNESIS

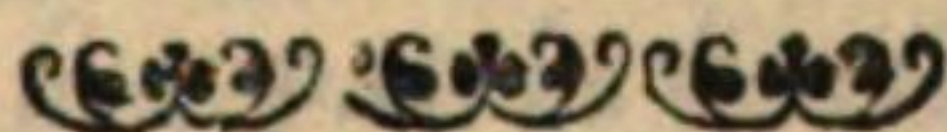
AD

CÆSAREM BARONIVM

CARDINALEM

Pro

SEREN. VENETA REPUBLICA.

N O N

PATAVII, Apud Robertum Meiettum. MDCVI.

Superiorum Permissu.

NICOLA CRASSI

PHILOSOPHUS ET V. C.

ANTIPARANESIS

CAESAREM BARONIVM

CARDINALEM
SERENI VENETA REPUBLICAE

ALINCI SOCIET.

PATAVI

Apud Robertum Meisnerum. MDCXL

NICOLAUS³ CRASSVS

Iunior, Venetus Ciuis, Philosophus,

& I. V. C.

LECTORI OPTIMO S.

*N*ihil unquam existimaui decere magis optimum ciuem, quàm pro ipsius patriæ libertate, proq; aris, & focis, ut dicitur, fortissimè propugnare, ac vitam quoque ipsam, & sanguinem, si res ita ferat, profundere: neque eum posse satis integra existimatione inter honestissimos homines versari, qui patriæ impositam iniuriã vindicare, eiusq; dignitatem sartam tectam pro virili conseruare non studeat. Hac eadem voluntate, atq; propensione in Remp. cum extiterint perpetuò maiores mei, quorum omnium pietas, ac virtus spectata, probataq; fuit; in primis autem Aui mei, cuius ego nomen refero, Nicolai Crassi suorum temporum eloquentissimi Oratoris, atque optimi Ciuis, nã ego grauisimæ culpæ, criminiqu; me obstringerem, si ab eius, cæterorumque maiorum virtute degenerarem, immo verò si ab eorum exem-

A 2 plis

plis, atque institutis, vel transuersum quidem, vt aiunt, vnguem discedere putarem. Fateor igitur pro ea, quæ præstanda est optimo cuiq; ciui patriæ, pietate, non sine acerbissimo quodam animi sensu ea me accepisse, & legisse, quæ à nonnullis contumeliosè, atq; petulanter aduersus Christianissimam, & Religiosissimam Remp. Venetam scripta sunt, vt Pauli V. Pontificis maximi sententiã tuerentur, censurasq; ab eodem latas: cumq; animaduertere, illatam eidem Reip. atq; patriæ iniuriam non sine aliquâ Pontificis offensione propulsari posse, pro ea, qua sedem Apostolicam prosequi decet, obseruantia, atque reuerentia facere non poteram, quin grauissima sollicitudine, ac mœrore afficerer. Itaq; cum animus variè distraheretur in deliberando, afferretq; ancipitem curam cogitandi, veritatis studium, quo nihil esse debet antiquius, quamuis ingratè plurimùm feratur, patriæq; charitas iniustissimè oppugnata, & conuicijs plurimis immeritò iactata, atq; exagitata tandè peruicerūt, vt ijs respōdere animū inducere, quæ Baronius Cardinalis ampliss. recens exarauerat, falsòq. Paræneseos nomine peruulgarat, cum re vera nihil aliud sint, quàm aperta maledicta, & conuicia, ab animi quodam impetu veriùs, quàm à recta ratione profecta, atque ex diuinis litteris, vel ex sanctis patribus sententiæ, & auctoritates quædam petita, at præposterè, ac peruersè, vt cuius intueri licet. Sed tamen diu, multùmq. in hac ipsà re mihi temperaui, & quamuis amicorum, & eorum omnium, qui me norant, non modò precibus, sed conuicio prope assiduo petitus, ab ijs, quæ scripseram, edēdis in vulgus

gus consultò abstinui: cum sperarem, propediem has con-
trouersias diremptum iri, neque turbulenta ratione vide-
ri vellem constitui se velificari vel gratiæ, vel honori
meo. Veruntamen cum exemplar quoddam ab ijs, qui uel
amicitiæ, vel clientelæ, forensisq; negotij causa domũ meã
liberè frequentant, exscriptum fuisset: meq; non modò in-
scio, sed planè inuito, in externas regiones, ut ederetur
transmissum, cumq; ij, qui funestissimas huic incendio fa-
ces ministrarunt, ea quotidie subiicerent, quibus excita-
tum incendium magis nutriretur, & Pontificii interdi-
cti defendendi specie calumniæ, maledicta q; in dies ma-
gis increbrescerent, facere non potui, quin efflagitãtibus
cõcederem id, quod iam pridem mihi extortum è manibus
fuisset, ultroq; permitterem, quod alibi factum iam esse
certò rescuiissem, ut ea typis mandarentur, quæ quatuor
ante mensibus aduersus Card. Baronium scripsissem, ut
qui eius exemplo fortasse adducti debacchari in Remp.
petulanter non cessant, certò sciart, atq; intelligant non
desuturos, qui eorũ audaciã frangãt, & petulantia cobi-
beant; cum videant summam viri dignitatem, atq; am-
plitudinem Venetos ciues deterrere non potuisse, quomi-
nus ulciscerentur vicem Reip. atq; suam, & par pari
reponderent, ut est in communi prouerbio. Igitur causam
huius Antiparaneseos in lucem edendæ non tam Baro-
nius ipse attulit, quàm eorum temeritas, atq; insolens ar-
rogantia, qui non minùs sibi licere putantes, quàm ipsi li-
cuisset, non modò obductam ferè cicatricem denuo refri-
carunt, sed maledicta maledictis insuper cumularunt.

Quæ

Quæ cum ita sint, erit humanitatis tuæ, optime Lector, æqui, bonique ducere, quæcumq; iampridem scripta suppressere consilium fuerat, sed coacti fuimus ad extremū pati, ut ederentur ad retundendam maleuolorum improbitatem, & ad existimationem tuendam Sereniss. Venetæ Reip. quæ de Christiana religione non minùs, quàm de ijs ipsis, qui hanc modò ipsi tam atrocem iniuriam, inuidiamq; conflarunt continuatis tot seculorum ætatibus usq; ad hanc ipsam diem benemereri consuevit. Vale.

Postridie Nonas Decembris Anno à Christo nato

M D C VI.

78
NICOLAI CRASSI

IUNIORIS, VENETI CIVIS,

Philosophi, & Iur. Vtr. C.

ANTIPARÆNESIS,

AD

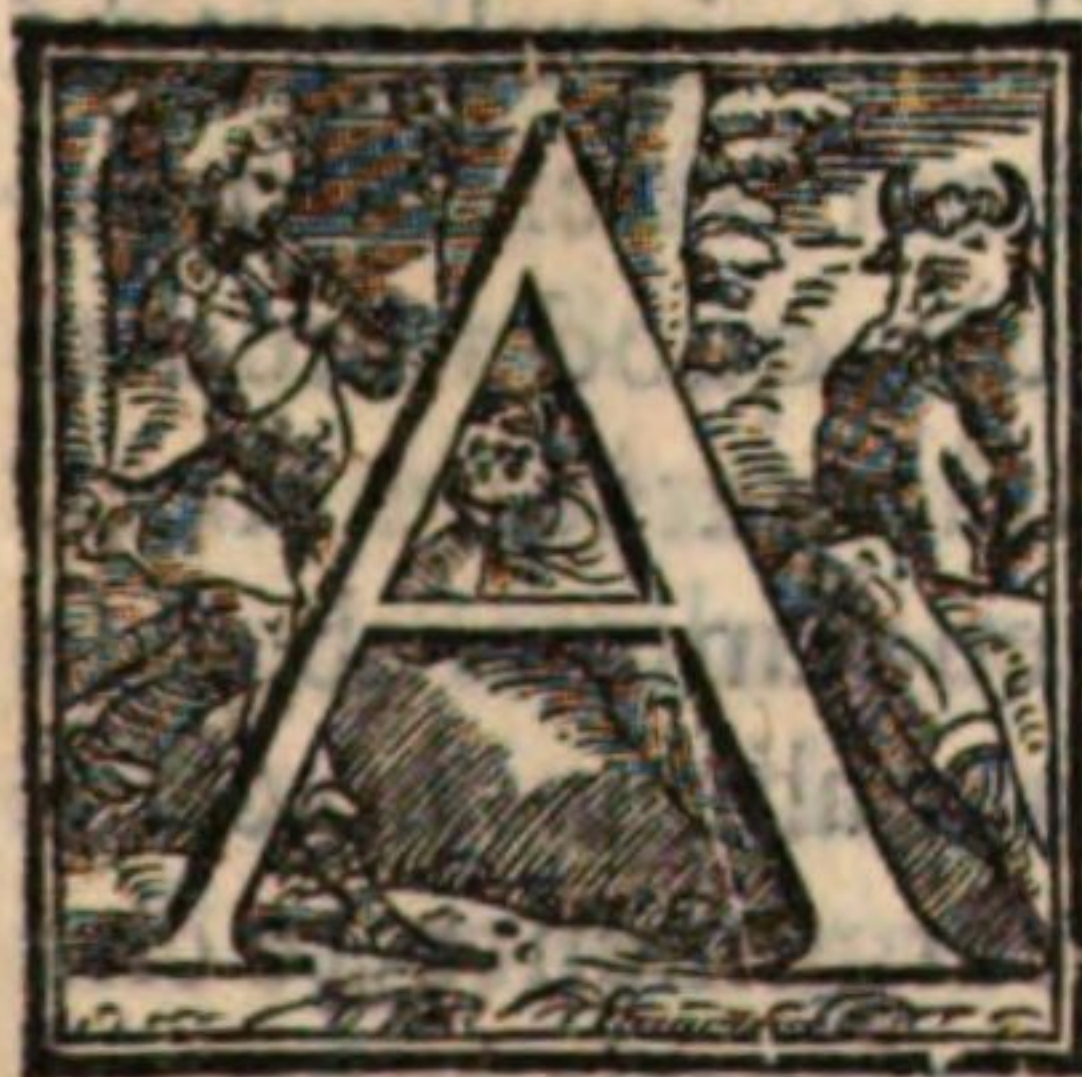
CAESAREM BARONIVM

CARDINALEM.

Pro

SERENISSIMA VENETA

REPUBLICA.

CVLEATAM tuam, Baroni, Parænesin legimus, in quâ, cum te duplex officium, alterum adhortandi, alterû refellendi suscepisse, neutrumque, vt par erat, ipsâ re præstitisse animaduerterimus, eam calumniarum, cōuicio-
rumque plenam, haud Paræneseos, aut confurationis, sed, vt modò dicitur, proprio Famosi libelli, vel Inuectiuæ nomine signandam existimaui-
mus. Etenim, dū hortaturus eras, quò grauius Reip. vulnus tibi sanandum cogitatione finxeras, eò etiâ lenius, ne acerbitate nimia recrudesceret, & letale fieret, illud attingere, & nō venenatis aculeis refricare debueras. Quòd si medicū nesciebas, oratorē te saltē præbere fuisset opus, cuius of-
ficiū

cū est, oratione benignā suauiter animos capere, delinire,
 & ad beneuolentiam allicere. Dum verò confutare statue-
 ras, non alia omittere, alia peruersè interpretari, historijs
 partim non congruentibus, partim à re propositā alienis
 vti, diuina oracula, quæ sunt adiaphora in mediū afferre,
 prima, media, vltima, pleraq; eadem repetere; sed omnia ex-
 quisitis rationibus confirmare, quod cōtra dictum esset, fir-
 missimis argumētis refellere, tuæ partes erant. At hoc quid
 mirum? Historiarum confarcinator videris potiùs, quàm
 Theologus, aut l. V. C. quorum personæ in præsentī negotio
 erant sustinendæ. Illud mirabile, hoc tibi fuisse statutum, &
 constitutum, in Rempub. Venetam, quod passim facis, & per-
 ficis, acerbè, & contumeliosè inuehi, & maledicere; Attamē
 nos, cum, ne officijs abs te vinci videamur, tibi respondere
 decreuerimus, insigni dignitate viro, at indigna dignitate
 istā perpetranti, vtrumque munus abs te omissum persolue-
 re, & ijs tecum admonitionibus agere, quæ opportunæ ui-
 debuntur, & tua, nescimus, dieteriane, an dicta retundere
 constituimus. Interim, si quid audies in te dictum acerbius,
 quàm suaue Ciuis Veneti ingenium ferat, memēto, te Leo-
 nem prouocasse, nosq; id facturos, vt vibrata iacula potiùs
 declinemus, q̃ vt immittamus susceptæ à nobis defensionis,
 non offensionis tuæ rationē habituri. Licet, quod ad te atti-
 net, sub illā tuā charitate fictā, & adūbratā, gratāque Reip.
 officiorum erga te memoriā quàm sis alieno animo ab eā sa-
 tis, superque ostenderis. Quod si ex tuis annalibus tam clarè
 non apparuisset, clarissimo tamen id esset argumento, te cha-
 ritate non adduci, quòd eius præcepta neglexeris, cuius pri-
 mum id est, à seipsis incipere. Tu verò, cū summum Pon-
 tificem, & sacrum istum Senatum adhortari pro suscepti
 muneris ratione debuisses ad Romanos abusus non pau-
 cos delendos, vel si malueras, ad medicinam faciendam ijs
 Christiani orbis partibus, quas graui morbo laborare com-
 pertum erat; his omissis, quæ præsentī auxilio, & medicina
 indige-

Tom. 9.
 anno Do
 m. 811

indigebant, benè valentibus medicamenta parare, es aggressus, quæ neque utilia, neque opportuna vlllo modo essent, immo verò nimium violenta, & perniciofa. Vt enim æger, remedio adhibito, sanus, ita contra sanus fit æger. Nihil sanè opus erat vnà cum Hieremia coelos, vt obstupescerent, inclamare: obstupescunt illi, & pariter vniuersus terrarum orbis summi Pontificis Pauli V. sensum, & voluntatem, qui animarum curam, à Christo Iesu præcipuè sibi traditam, & commissam, neglexerit, nervosque omnes, animumque in res terrenas, atque caducas adeò intenderit, vt earum causa hominum salutem periclitari patiatur: & cum facili, ac benignâ gubernatione eos omnes, qui vel à Christianâ religionē penitus abhorrent, vel à recto tramite deflectentes non nihil aberrant, allicere deberet, & quibuscumque artibus fieri potest ad rectam viam reuocare: contra manibus, & pedibus obnixè contendere uideatur, ut quos fouere deberet, in sinu Ecclesiæ Catholicæ, vel natos, vel iam pridem receptos, ij per summam iniuriam exacerbati, alieniores, tandem redditi, ab ipso abstrahantur. Quod quidem precamur Deum, vt auertat à Rep. Venetâ, atque ita fore confidimus. Ij enim sumus Veneti; sit pace cuiusuis dictum; qui inter omnes Christianos Ecclesiæ studiosissimi quemadmodum & sumus, & fuimus, ita semper erimus. Sed quis tanti erroris culpam potissimum sustinet? Pessimi nempe consiliarij, quâ peste nihil detestabilius accidere potest Principi, qui non modò verbis adhortari, sed, quod peius est, iniquissime in Remp. Venetam voluntatis perpetua monumenta in lucem dare non erubescunt: & cum aquis excitatum incendium extinguere deberent, id magis excitare, aut ingenti ruinâ restinguere connituntur. Inter quos tu, Baroni, (exulta tam egregio nomine) longè es Princeps, qui dum animum propensum ostentas, alienam mentem fraude tegis. Quare nulla tuis dictis ab omni charitate alienissimis, iisdemque omni conuiciorum genere cumulatissimis, in quæ,

quasi in tuum campum, te effudisti, fides adhibenda. Heus tua ne conuicia de corde puro, conscientia bonâ, & fide nō fictâ? Id verum nē, an falsum sit, ipsa tui scripti frons planum facit. Infeliciores ne publicanis atq; Ethnicis Veneti Baroni? Ecquando Ecclesiæ iusta præcipienti non paruit Resp. Veneta? Ecquando Ecclesiam spreuit, contempsit, ignominia affecit? Hæc sanè, quæ Dei clementia est; ab eâ quam longissimè absunt, perpetuòque aberunt. Immo uerò quâ in Deum pietate, ac religione, quâ in Ecclesiam cum obseruâtia, tum veneratione sit & fuerit semper, nullam nationem, atque gentem latere arbitramur, non modò quæ Christianæ fidei nomen vnquam dederit, sed quò illius aliquando fama vel tenuis peruaferit. Quòd si Pontificis maximi nuper præter ius, fasque imperantis dicto non est audiens id obstinati animi vitio iure verti non debet, quo quidem obduratum fuisse testaris cor Friderici obstinati, & diuturni, ut vocas, Ecclesiæ hostis, cui Senatores Venetos tantâ afficiens omnes contumeliâ similes, atque pares facis, perinde ac si digni essent in quos tot Sacrarum literarum testimonia, tot Prophetarum vaticinia congereres; quæ, cum in medio posita sint, & in quancumque velis, partem trahi facile possint, commodiusque eorum aliquot, & quidem præcipua de terreno vestro Principatu exponantur, ut latè fecisse Abbatem Ioachymum constat, eorum uis ab iisdem repellitur, immo veriùs in vos ipsos illata conuertitur. Hoc vnum habeto, eos neque, ut Israelitę olim, idololatriæ addictos existere, nec à verâ erga Deum pietate longè disunctos, ut Babylonij, neque uerò schismaticos, aut hæreticos, ut per quàm contumeliosè, & iniquè passim eos appellas; cum publicis litteris, omni laude dignissimis, in quas conuicijs innumeris impudenter latras, Dux, atque Senatus professi fuerint, se se in Catholicâ religione constantissimè perseueraturos, quod tu maleuolentiâ imbutus, eademque cæcus non perspexisti, aut potiùs, opinamur, dissimulasti. In

Chri-

Com. in
Isaïâ, &
Hierem.

Christianâ pietate, ac fide; quæ Dei summa fuit benignitas; orta est Veneta Resp. in eâdem non nisi cum toto terrarum orbe, Deo fauente, cadet. Sibi caueât urbes, quæ ut aurum, argentumque sub Deorum specie olim coluerunt, sic etiam adhuc pluris faciunt, quàm totius Christiani orbis salutem, & publicam tranquillitatem, quam in discrimen grauissimū temerè conijcere iniustæ cuiusdam auiditatis causâ minimè verentur. His enim vaticinia Prophetarum mirificè quadrant, & adiectæ minæ, qui vt prauæ cupiditati indulgeant, ab officij præscripto discedunt, & coelestibus studijs terrena præferre malunt, cum summo bonorum omnium mærore, Christianæque pietatis iacturâ. Vos igitur caute, qui non minùs iniuriæ, quàm culpæ primi autores estis, ne Deus O. M. iustissimam suæ ultionis iram districtè contra vos exerceat, & in caput vestrum recidant omnia, quæ temerè in alios ominamini. *Vtinam, inquis, abscindantur, qui conturbant* Gal. 5. *vos.* Ecquid verò aliud Venetos conturbat, quàm duæ teter rimæ pestes animorum, quæ istic apud vos vigent. Auiditas opum, & Ambitio? Hæc neque uos vnquam quiescere sinunt, neq, patiuntur, vt alios quiescere permittatis, sed perpetuò furiarum instar exagitant, vt otium, & pacem, quâ fruitur Christiana Resp. in diffidia grauissima conuertatis. Vtinâ igitur hæc à vobis abscindantur, *ne vos tandem demergant;* vt tuis verbis vtamur; *in profundum abyssi, ipsum imum baratrum peccatorum.* Infectati sunt plurimùm hæc duo monstra, eademque penitus exterminare conati sunt multi sancti viri; sed præcipuè videtur elaborasse in hac re, strenuamque operam nauasse sanctus Isidorus Pelusiotes, qui propter insignem vitæ, morumque sanctitatem *θεοφύλος*, hoc est Deū in se gerens peculiari nomine appellatus est. Eius verba commemorare non est abs re. Nam præterquàm quòd cuius in promptu non sunt, neque passim extant, explicant abundè causas, necnon occasiones, quibus hæc vtræque pernicies in Ecclesiam irrepsit, & saluberrima continent documenta qui

bus à mentibus Ecclesiasticorum Præfulum valeant profligari. Ita verò latinè se habent. *Res quedam honorifica, & magni momenti, & præclara, unde factum est ut Apostolici conuentus, tanquam lumina fulgerent ubique terrarum, ea per incuriam nunc ommissa confusione, & perturbatione referat Ecclesias. Quidnam est hoc rei? Liberè dicam, neque enim alio modo possem. Eo tempore promouebantur ad res sacras administrandas, qui virtuti studerent, modo qui pecunia: Tunc qui detrectabant prouinciã propter ipsius molem, nunc qui ultrò se inferunt, atque intrudunt propter vbertatem deliciarum: Tunc qui gloriabantur eo nomine, quod nihil possiderent, ita volentes, nunc qui eo, quod habent, plus adhuc habere volunt, & pecunijs congerendis dant omnem operam: Tunc qui præ oculis habebant diuinum iudicium, nunc autem qui ne cogitationem quidem eius rei suscipiunt: Tunc qui verbera ferre, modo qui inferre sunt parati: & quid attinet plura dicere? De cætero videtur ipsa dignitas à rerum sacrarum administratione ad tyrannidem conuersa, à demissione ad superbiam, ab inedia patientia ad affluentiam deliciarum, à dispensatione ad dominationem: Non enim ut dispensatores administrare sat habent, sed tanquam Domini volunt sibi vindicare. Hæc autem non contra omnes dicta sunt, sed contra illos, qui obnoxij sunt his criminibus. sunt enim, sunt, qui iuxta formam Apostolicam viuunt, sed vocem mittere non audent, quo fit, ut reprehendendi non parum sint, propterea quod veriti multitudinem eorum, qui intemperanter se gerunt, quatenus saltem illos attingit, negligunt eam curam, ut mala tanta corrigantur, atque emendentur. Hæc D. Isidorus Pelusiotes. Nihil verò attinet tempus conterere inutiliter in singulis vaticinijs, contra nos adductis, explicandis, aut refellendis. Ijs enim omnibus id vnum modò responsū statuimus. A sensu mystico, ex communi Doctorum omnium sententiã, nullum validum argumentum deduci posse, & si possit, contra vos potius deductum iri.*

Hactenus responsum est illi præfationi, quam in primò tuæ Parænescos vestibulo præfixisti. Superest modò, ut excutiamus,

tiamus, quid in medium afferas, & ad controuersiam ipsam ingrediamur.

Principiò est, quod miremur prudentiam tuam: Prouocas enim Senatores, & Reip. Præsides ad prima fidei rudimenta, immo, vt ais, *ad ipsius Naturæ cunabula*. Grato quidē, & libenter animo nos, qui Reipub. patrociniū suscepimus eiusmodi prouocationem admittimus, ad hoc ipsum tribunal sponte nostrā venturi, etiamsi tu minimè vocasses. Quid enim? Verendum est fortasse, ne sententia contra nos feratur? Clamat ipsa Natura, & prædicat passim: vnicuique vim vi repellere licet; omnibusq; ijs, qui gubernacula tenēt præcipit, immo uerò necessitatem imponit, vt quicquid bono publico non expedire compererint, id quācumque ratione auertere, impedireque omnino debeant. vrget, & in memoriam identidem reuocat Principes publicæ quietis, & tranquillitatis defensores, & custodes esse: proindeque grauissimæ culpæ futuros obnoxios, si neglexerint vtilitatem, & salutem eorum, qui suæ curæ sunt crediti. Hæc naturæ iura, Baroni, si quis violare, & infirmare studet, dic sodes, admittenda ne est tam insignis iniuria, an firmo, constantique animo cuicumque obsistendum? cuicumque dicimus, nec excipimus quemquam. Quid dicis? Excipiendum fortasse ducis Rom. Pontificem? At ne ipse quidem debet, aut potest excipi, si ea, quæ diximus attentet. Nota sunt ea, quæ Cardinalis Caietanus litteris commendauit, fidus Apostolicæ Sedis alioqui defensor, vt etiam Sotus eundem appellat: *Naturale, inquit, est euitare nocua, & cauere à periculis, potestq; persona Papæ tyrannicè gubernare, & tantò facilius, quantò potentior est, & neminem in terris timet ultorem*. Nota sunt et ea, quæ Cardinalis Toletus hac de re scripsit, licet in nouissimis editionibus ea suppressa fuerint, non aliā fortasse de causâ, quàm quòd vobis minimè grata dicerentur. Nimirū Summo Pastori propriâ autoritate resistere Principibus licere, quando ipse se tyrannicè gereret, & contra iustitiam vellet

2.219.39
art. 3.
Sot. 4. sē
t. nr. dist.
25. q. 2.
art. 1.

Sum. de
instr. ec.
in expl.
bulle cē
næ Dñi,
excōlc. 9

lib. 2. de
Ro. Pon.
ca. 29. in
Ref. ad 7.

vellet eos opprimere, & ipsi proponerent Papæ difficultates, & suæ Reipub. detrimentum, & nollet vllâ viâ provide-
re: Consona sunt his, quæ Cardinalis Bellarminus hac de
re tradit; *Sicut, inquit, licet resistere Pontifici inuadenti corpus,*
ita licet resistere inuadenti animas, vel turbanti Remp. & multo
magis, si ecclesiam destruere niteretur, licet, inquam, ei resistere,
non faciendo, quod iubet, & impediendo, ne exequatur voluntatē
suam. Sed quid Caietanum, Toletum, & Bellarminum com-
memoramus? communis est ea vox omnium Doctorū non
modò qui iuris vtriusque periti sunt, sed etiam Theologi.
Omnes enim in hanc ipsam sententiam planè conueniunt,
quamuis vestram offensionem, & censuram nonnulli veriti,
eamdem apertè pronuntiare, & palàm non audeant. Roma-
no Pontifici non parere aliquando fas esse, idque non mo-
do culpam, sed laudem mereri, quinimmo, Naturâ impellen-
te, faciendum esse. An iure ipsi Veneti fecerint, omnes vi-
dent, quicumque vel partium studio, vel nimia maleuolen-
tiâ non sint obcæcati.

Ais, iure diuino, & humano sacra à prophanis esse debe-
re distincta. Quis hoc negat, Baroni? Hoc abs te pluribus
comprobatum est, quàm opus fuerat. Bone Deus, quā pau-
ca! quàm multis! Indulgemus tamen. Quid enim? si in re
controuersâ necessarijs ad probandum argumentis carebas,
nonne in re clarâ, & euidenti ingenij vis, & orationis vber-
tas ostentanda erat? Astutè. Et quanto apparatu! quantâ
pompâ! quantâ de parietibus congerie testimoniorum! Id
tamen vel ipsis parietibus patebat. Vltrò damus; verum id
negamus, quod increpas, Ducem, & Senatum murum sacrū
dissipasse, suum extruxisse profanantes sacra, diuina concul-
cantes, temerantes sancta, & dissipantes sanctuarium. O ca-
lūniâ! unde hæc tibi aut in mente, aut in ore? Proh Deum,
atque hominum fidem! Ecquod mare illos purgabit? Sed
euomuiſti, benè sperandum de morbo. Hæc omnia longè
à veritate abesse, veritas ipsa demonstrabit. Iam ostenda-
mus.

mus. Ais humana, diuinaque imperia inter se distincta. Hoc ipsum volumus, certos iam harum ditionum fines, terminosque constituamus, ut quisnam eos prætergrediatur, & alterius bona usurpet, in conspectu sit, atque hinc probè cognosci valeat, an vos, quæ Cæsaris, an Resp. quæ Dei sunt, occuparit. In constituendo fine vtriusque potestatis omnes auctores consentiunt, neque tu; opinamur; dissenties. Regiæ nimirum finem esse benè, beatèque viuere secundum rationem Naturæ; Ecclesiasticæ verò consequi æternam beatitudinem in Euangelicâ lege nobis à Christo promissam. Porro ad assequendum quemlibet finem certa quædam adminicula, & adiumenta necessaria sunt, quæ à Philosophis *media* nuncupari solent, eaque non vnius generis sunt, propterea quòd ad finem non æquè referuntur, sed quædam *primò, per se, principaliter, & immediatè* (his enim vocibus uti libet iam pridem apud Autores receptis, atque usu tritis) quædam autem *secundariò, per accidens, accessoriè, atque mediatè*; hinc duplex, ut etiam vocant, obiecti genus, alterum primum, seu directum, alterum secundarium, seu indirectum: In Ecclesiasticâ potestate primum obiectum sunt res sacræ, quatenus sacræ sunt, & quæcumque alia directè respiciunt suum finem, nempe coelestem beatitudinem; alterum verò obiectum sunt ea, quæ naturâ constant, non quæ talia sunt, sed quæ ad æternam vitam dirigi valent. Regia quoque potestas, siue Laica, ut modò appellatur, totidem complectitur, & eadem planè ratione, quâ ecclesiastica, hoc est directè, & indirectè, directè quidem terrena, & humana, siue (ut quidam dicere maluerunt) naturalia, indirectè verò attingit etiam res sacræ, non quidem, ut sacræ sunt, sed quatenus naturâ sunt constitutæ, & ad naturæ finem ordinantur, sunt autem eiusmodi præcipuè duo, bona Ecclesiastica, & personæ ipsæ. Quid hic hæres, Baroni? Quid tergiversaris? Audebis nè dicere hæc ad naturæ finem referri nullo modo posse, neque naturâ coagmentata esse? nequaquam profecto; ut existimamus;

Ergo

Ergo quatenus eiusmodi sunt, non alterius, quàm regie potestatis finibus contineri debent. Nam Ecclesiastica suis limitibus contenta intrudere se non debet in Naturę ordinē, quemadmodum Regia sibi ius non vendicat in ea, quę naturam excedunt. Sed forsitan te offendunt hæ voces (*directè, indirectè*) quas Ecclesiasticę tantum potestati convenire arbitraberis, non itidem Regiæ. At profectò, quia directum dici non potest, nisi ratione indirecti, qui Autores Regiæ potestati *directè* subesse aliquid affirmant, iidem etiam subesse non nihil eidem *indirectè* fatentur, aliàs nihil fuisset opus dicere *directè*, sed quid de vocibus laboramus, cum rē ipsā procul dubio manibus teneamus? memēto ad Naturæ tribunal abs te vocatos fuisse, quin etiā iudicij formulā præscriptā, ut Cæsari reddēda essēt, quæ Cæsaris essent. Institutū vadimonium est omnino obeundum, quod ne differri quidem amplius potest, nedum à nobis deferri. *Ante tribunal Cæsaris sto, ibi me oportet iudicari*, dixit olim D. Paulus Festo Proconsuli; Idem nos quoque in præsentia. Iudicium, quod ultro exoptasti, tibi declinare non licet, aliò qui Natura tibi manus iniiciet, ut fugam inhibeat. Siste igitur, & æquo animo patere, æquissimo Naturæ arbitrio controuersiam nostram definiri. Perspicuum est, omnia præcepta, quæ iuri naturæ tribuuntur, si vnum alteri conferatur, non eandem, aut omnino æqualem obligandi vim obtinere. Nam inter illos tres gradus præceptorum iuris naturæ, quos Bellarminus non vniusmodi, sed distinctos, atque diuisos esse, D. Thomæ doctrinæ innixus tradit, hunc ordinem intueri vnusquisq; potest: ut si contingat, præceptum infimi gradus seruari oportere eo ipso tempore, cum aliquod etiam mediij, vel primi, summiq; gradus sit obseruandum, omitti iure illud possit, quod tunc minorem parendi necessitatem imponit, unde fieri quandoque cernimus ut quod in Decalogo expressum est ad literam (ut Theologi loquuntur) præstare aliquis minimè teneatur, propterea quòd maius, & potius naturæ præceptum

Matt. 22.
Marci 12
Lucę 20.

Actuum
Apost. c.
25.

lib. v. de
cleric. c.
29.

præceptum simul grauitè vrgeat, cui nefas omnino sit non parere, nempe sui ipsius, vel boni publici conseruatio.

Ecquis est inter vos tam audax, qui immunitatem Ecclesiasticam de iure diuino omnino esse, affirmare audeat? Nemo quidem. At qui plurimum ei tribuunt, ex his tradunt aliqui, huiusmodi immunitatē partim à iure diuino, partim à iure positiuo pendere; quidam aiunt, constitutione positiuā indiguissè; nonnulli æquitati naturali congruere, & id genus alia, quæ omnia recidunt eodem, & re verâ, germanoq; sensu magis positiuum, quàm diuinum ius sapiunt: quemadmodum etiam conclusio, vt Dialectici docent, si quid ad ipsius probationem minùs firmum, ac validum sumptum est, ab eo tota pendet, vt effectus à causâ, non autem ab eo, quod validissimum, & firmissimum esset. Quare nullus omnino ex autoribus est, qui sine aliquâ adiectione immunitatem Ecclesiasticam à iure diuino promanare, dixerit. Et omnium rectissimè D. Thomas, omisso iure diuino, quod aut nullū, aut exiguum esset, iuris humani dumtaxat meminit, cum dixit *ex privilegio Principum, & secundum naturalem æquitatem*. Sed vide, quantum tibi modò largiamur.

Com. in
cap. 13. ad
Rom.

Faciamus de immunitate Ecclesiasticâ aliquod eiusmodi in sacrâ scripturâ extare præceptum, quale eo modo, quo diximus vel in ipso decalogo expressè cōtinetur (quod quidem, vt diximus, nullus tam audax est, vt asserendum existimet, præcipuique istius immunitatis vestræ propugnatores illam in infimo iuris naturæ gradu constituerunt) profectò cederet adhuc illi, quod in primo, atque summo gradu iuris naturæ collocatum est, neque vt in contentionem quoquomodo veniret, adduci posset; quam ob rem si præcepta sacris litteris commendata, disertisq; verbis expressa se submitunt, ita Deo volente, præceptis ijs, quæ pertinent ad ius naturæ diuinitus (vt D. Ambrosius ait) singulorum pe-

epist. 71.
ad Iuliu.

in singulis expressum, & humanis ingenijs haustum; vel (vt D. Hiero. inquit) in corde scriptum: quantò magis id præcepti genus, quod inter præcepta naturæ postremum locum fortitur, neque diuinis litteris euidenter est proditum subiiciendum est legi insitæ, vel potius innatæ, quæ omnino præcipit, vt priuatus quisque conseruare studeat suam ipsius incolumitatem, princeps verò populi sibi commissi, atque crediti salutem, & tranquillitatem? Verum ad singula veniamus. Immunitas Ecclesiastica duo spectat Personas, atque res. De personis primò aliquid dicamus, deinde, hoc facto veluti gradu, ad res quoque ipsas descendamus.

Homo, si sacris ordinibus initiatur, nonne adhuc est ciuis, & membrum Reipublicæ? nonne sub imperij tutela continetur? Iam uerò si peccat, non prout insignitus est ordinis charactere peccat, sed pro humanæ naturæ fragilitate, quæ in vitium maximè propendit; Quòd si non modò peccet, sed eiusmodi peccet, quæ grauissima omnium scelera existimantur, cuiusmodi sunt adulteria, furta, incestus, veneficia, atque parricidia, an non publicum bonum valdè perturbat, & insigniter lædit? Publici verò boni naturâ custos, & defensor est solùm Princeps, non summus ipse Pontifex: cumque supplicia sumantur eâ de causâ potissimum, vt exemplum in publicum statuatur, quibus à peruersis facinoribus homines absterreantur, liquidò apparet, eiusmodi rem à Pontificio munere quam alienissimam esse, quod in animarum salute procurandâ versari debet, & in ijs, quæ respiciunt finem æternæ vitæ, ciuilis non item. An autem Deus custodiâ boni publici Principi immediatè contulerit, nec ne, nihil ad rem facit. Nam, vtcumque sit, manet semper idem vinculum, eademque obligatio, quâ Princeps publicæ utilitati prospicere, ciues ipsi subesse tenentur, atque obtemperare. Neque hinc potest quicquam detrahi, aut imminui ex eo, quòd Principis auctoritas à Deo proximè non prodeat: neque enim minùs rata sunt munera à potentissimo rege alicui per
inter-

internuntium, aut ministrum trāsmissa, quàm quæ fuerint per suasmet ipsius manus tradita. At, inquires, nonne sacerdotes delinquentes ab Ecclesiasticis iudiciis puniri, & ita bonum publicum conseruari potest? At qui, Cæsar, hoc est proprios fines transilire, & in alienam possessionem inuadere velle, aliorum murum destruere, & suum erigere, quæ tantopere in alijs reprehendere consueuisti. Omittimus illud, quod vulgò iactari solet, non satis equâ ratione iudicia apud vos exerceri, & intempestiuè plerumque, aut nimirâ seueritate, & acerbitate, aut immodicâ facilitate, & indulgentiâ grauitè delinqui, quod faciliè euenire potest, vbi à personâ, & officio res alienæ tractantur. Id autem dicimus, Principem muneri suo defuturum, & bono publico quàm plurimùm obfuturum, si partes suas ipse negligat, & alienis relinquat, ijs præsertim, qui rebus diuinis, atque celestibus intenti, atque addicti quæstionibus habendis vacare nec debeant, nec possint. Audi D. Bernardum ex autoritate B. Pauli Apostoli ita colligentem. *Itaque secundum Apostolū indignè tibi vsurpas, tu Apostolicus officium vile, gradum contemptibilem. Vnde & dicebat Apostolus, Episcopum instruens: Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus. Ego autem parco tibi. Non enim fortia loquor, sed possibilia. Putasne hæc tempora sustinerent, si hominibus litigantibus pro terrena hereditate, & flagitantibus abs te iudicium, voce Domini tui respondere: O homines, quis me constituit iudicem super vos? in quale mox iudicium tu venires? Quid dicit homo rusticanus, & imperitus, ignorans primatum suum, inhonorans summam, & præexcelsam sedem, derogans Apostolicæ dignitati? Et tamen non monstrabunt. puto, qui hoc dicent; vbi aliquando quispiam Apostolorum iudex sederit hominum, aut diuisor terminorum, aut distributor terrarum. Stetisse denique lego Apostolos iudicandos; sedisse iudicantes non lego. Erit illud, non fuit. Ita ne imminutor est dignitatis seruus, si non vult esse maior Domino suo: aut discipulus, si non vult esse maior eo, qui se misit: aut filius, si non transgreditur terminos, quos posuerunt patres sui? Quis me*

lib. 1. c. 5.
de cōf. d.
ad Eug.

2 Tim. 2

Luc. 12.

1 Co. 5.

Luc. 12.

constituit iudicem, ait ille magister, & Dominus; & erit iniuria seruo, discipuloq, nisi iudicet vniuersos? Mihi tamen non videtur bonus estimator rerum, qui indignum putat Apostolis, seu apostolicis viris non iudicare de talibus, quibus datum est iudiciũ in maiora: Quidni contemnant iudicare de terrenis possessionibus hominum; qui in cœlestibus & angelos iudicabunt? Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra: quoniam propter illa, & non propter has, accepistis clauas regni cœlorum, pręuaricatores utique exclusuri, non possessores. Vt sciatis, ait, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &c. Quenam tibi maior videtur dignitas, & potestas, dimittendi peccata, an prędia diuidendi? sed non est comparatio. Habent hæc infima, & terrena iudices suos, reges, & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram in alienam messem extenditis? Non quia indigni vos: sed quia indignum vobis, talibus insistere: quippe potioribus occupatis. Idem cum laudaret, & proferret in medium illud Principis Apostolorum. Pascite, qui in vobis est, gregem Dei prouidentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum, nec turpis lucri gratia, sed voluntariè, nec vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. His ipsis attexit. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate, vox Domini est in Euangelio. Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert. Vos autem non sic. Planum est. Apostolis interdicitur Dominatus. I ergo tu, & tibi vsurpare aude, aut dominans Apostolatam, aut Apostolicus Dominatum. Planè ab alterutro prohiberis; si vtrumque simul habere voles, perdes vtrumq;. Prophetica est hæc vox D. Bernardi, & quam præcipuè vos memorię commendare decet, qui ab utimini sacris oraculis, perperam, ne quid grauius dicam, contra nos detortis. Non alijs, quàm vobis comminatur D. Bernardus, ac futurum prædicit, vt qui temerè vsurpatis ea, quę sunt aliena, diuinâ iustitiâ exigente, à vestris quoque iuribus excidatis. Non est igitur, quòd horreamus vaticinium illud

Mat. 16.

Matth. 9

lib. 2 c. 5

cōfid. ad

Eugeniu

Ep. 1 c. 5

Luc. 22.

illud Hieremiæ. *Quæ habitas super aquas multas, locuples in thesauris, uenit finis tuus pedalis præcisionis tuæ.* Vos, vos ex-
 uescere oportet, in quos ista cadunt; & insuper ea, quæ ibi
 dem comminatus est Dominus. *Ecce, inquit, ego ad te mons*
pestifer qui corrumpis uniuersam terram, & extendam manum
meam super te, & euoluam te de Petris, & dabo te in montem
combustionis. Quænam verò est hæc vrbs apud Hieremiam lo-
 cuples in thesauris, & quæ sedet super aquas multas, nisi ea,
 de quâ in Apocalypsi D. Ioannes Apostolus, & Euangelista
 prorsus eadem prædicat? Nempe, quod sedeat super aquas
 multas, & circumdata sit purpura, & coecino, & inaurata au-
 ro, lapide pretioso, & margaritis; additâ insuper angelicâ
 explicatione, ne quis errori locus esset. *Aquæ, quas vidisti,*
ubi Meritrix sedet, populi sunt, & gentes, & lingua; & mulier,
quam vidisti, est ciuitas magna, quæ habet regnum super reges
terræ. Eidemque palàm denuntiatur exitium, & suprema
 euerfio. Sed hæc missa faciamus, & precemur Deum, vt hæc
 tam funesta à Christianis populis amoliatur.

De Personis Ecclesiasticis hætenus est dictum, & euiden-
 ter probatum, vos in ijs debitos limites, ac terminos præter-
 gressos fuisse, dum publici boni custodiam, Principibus à
 Deo traditam, vobis ipsis, præter quàm fas est, arrogare vul-
 tis, & naturalem finem cum supernaturali confunditis. Su-
 perest, vt etiam de bonis, aut rebus Ecclesiasticis aliquid di-
 camus.

Meminisse debes, hanc regulam ex euangelio petitam te
 proposuisse; vt redderentur ea, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, quæ
 sunt Dei, Deo. Eam libenter accipere, & amplecti, vt par est,
 decreuimus. Vndenam bona, quæ possidet Ecclesia profe-
 cta sunt? Nimirum à Cæsare, hoc est à piâ largitione Impera-
 torum, Principum, & cæterorum Christi fidelium. Sunt igi-
 tur Cæsari obnoxia, à quo sunt accepta; cum præsertim ne-
 cessitas vrget, & aliquod graue periculum Reip. imminet.
 Atque hoc ipsum est quod D. Hilarius tradit de reddendis
 ijs,

Cap. 51

Cap. 17.

Com. in
Matth. c.
23.

ijs, quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Si enim, inquit, nihil eius, Cæsaris, penes nos resederit, conditione reddendi ei, quæ sua sunt, non tenebimur. Porro autem si rebus illius incumbimus, si iure potestatis eius utimur, & nos tamquam mercenarios alieni patrimonij procuratori subijcimus, extra querelam iniuriæ est, Cæsari reddi, quod Cæsaris est, Deo autem quæ eius sunt propria reddere nos oportere corpus, animam, voluntatem, ab eo namque hæc profecta, & aucta retinemus: Vides eos, qui aliquid possident, traditum à Cæsare, ministros, & procuratores Cæsaris à D. Hilario vocari, & obligatione restitutionis faciendæ propterea teneri, vbi Cæsar poscat? Eadem planè docet & Diuus Ambrosius, cuius hæc sunt verba. Si (Christus) non habuit imaginem Cæsaris cur dedit censum? Non de suo dedit, sed reddidit mundo, quod erat mundi. & tu, si vis non esse obnoxius Cæsari, noli habere, quæ mundi sunt. Sed si habes diuitias, obnoxius es Cæsari. Si vis nihil Regi debere terreno, relinque omnia, & sequere Christum. His non multum dissimilia prodit D. Io. Chrysostomus: Perstringit enim non leuiter cum Laicos, tum Ecclesiasticos, atque eò rem deducit, vt si Christi fideles prompti, paratique fuerint ad suppeditandum Sacerdotibus ea, quæ ad victum necessaria sunt ex oblationibus, & decimis, & id genus alijs, his Ecclesiastici contenti esse debeant, exemplo Leuiticæ tribus in veteri testamento, & ita cuncta bona, quæ possidet Ecclesia, secularibus resignanda sint; cum sit res indignissima Episcopos, & Sacerdotes Deo consecratos tam vilibus studijs occupari, vt propolas, institores, & villicos agant. Sed operæ pretium est ipsa verba, quæ D. Ioannes Chrysostomus habuit ad populum in medium afferre. Veniat in mentem vobis, octo milia Leuitarum Iudeos alere fuisse solitos, & cum his viduas, & parentibus orbos, præterea, muneribus subiectos, militiæ quoque operam dedisse. Nunc autem agros, domos, locationes ædificiorum, vehicula, equos, mulos, multaq; alia eiusmodi propter vos, vestramq; crudelitatem, Ecclesia possidet. Oportebat enim vos hunc Ecclesia thesaurum retinere,

Com. in
 Luc. lib.
 10. c. 20.

Hom. 86
 in Mat.

zinere, ac Ecclesiam non paruos ex vestra deuotione consequi fru-
 ctus. Modò autem duo mala quadam committuntur. Nam &
 vos quasi nihil dare debeatis, nihil confertis, & Dei sacerdotes à
 sacerdotio aliena pertrahunt. At non poterant etiam tem-
 pore Apostolorum domus, & agri ab Ecclesia possideri? Cu-
 ius igitur rei gratia vendentes pecuniam offerebant? Quia
 id multò melius erat profectò. Nunc verò secularium cura
 rerum vobis furentibus, loquitur populo, timor nostros in-
 uasit patres, nedum nihil colligere, aut nihil seminare stu-
 deatis, viduarum, orphanorum, & virginum multitudo fame
 depereat: Quare commoti hac sibi comparare coacti sunt. Non li-
 benter ad hanc se deformitatem immiserunt, qui desiderabant
 fructus ex vestra deuotione sic acquirere, ut orationibus solum at-
 tendere possent, nunc verò coegistis eos eorum, qui secularia gerunt
 negotia, curam, & gubernationem imitari. Vnde vniuersa com-
 miscentur, atque turbantur. Cum enim & nos eadem sollicitudi-
 ne teneamur, propterea os aperire non possumus, quia non melius
 Ecclesia, quàm secularia, gubernatur. Non audistis, quia nec
 quidem has pecunias, quæ absque labore fueruat collectæ, di-
 stribuendas putauerunt Apostoli. Modò autem in Procuratores,
 dispensatores, caupones redacti Episcopi sunt. Immo verò istos
 etiam cura, & sollicitudine secularium rerum superarunt,
 cumque oporteat ipsos animarum habere curam nostrarum, hoc
 pretermisso, illa sollicitè curant, quæ publicanis quæstoribus, at-
 que villicis curanda sunt. De his quotidie cogitant, & peruigi-
 lant. Hoc non frustra deploro, sed ut harum rerum mutatio quæ-
 dam fiat, ut & nos, qui grauem hanc seruitutem patimur, miseri-
 cordiam consequamur, & vos fructus, & thesauros Ecclesie præ-
 paretis. Hæc sententia fuit Beati Io. Chrysostomi, in quâ
 ire manibus, pedibusq; comperimus, D. Augustinum, de
 quo in eius vitâ scribit Possidius. Et dum fortè, ut assolet, de
 possessionibus ipsis inuidia Clericis fieret, alloquebatur plebem
 Dei, malle se ex collationibus plebis Dei viuere, quàm illa-
 rum possessionum curam, vel gubernationem pati, & pa-
 ratum

Bar. an-
 naliū to.
 5. anno.
 Domini
 409

*ratum se illis cedere, ut eo modo omnes Dei serui, & ministri
 viuerent, quo in veteri testamento leguntur, altari deseruientes,
 de eodē participare; sed nunquā id Laici suscipere voluerunt;
 Vides, Baroni, quā inter se conueniant hi duo sanctissimi
 Patres, Ecclesiæ Catholicæ lumina, atque firmamenta, mul-
 tō magis futurum in rem Ecclesiæ, si tot, tantaque prædia
 in ipsam congesta, quorum cura, & sollicitudo vitia multa
 inuexit, dimitterentur, & mos, qui tempore Apostolorum
 uigebat, renouaretur, ut ex fidelium collationibus sacerdo-
 tes viuerent. Veruntamen esto illud, quod ut è re vestrà, sic
 etiam magis ex animi vestri sententiā est, iustisque de causis
 tandem sancitum fuerit, ut Agri, domus, ceteræque posses-
 siones in Ecclesiā retinerentur, non amplius, ut moris erat
 antiqui, diuenderentur. Duo tamen sunt adhuc, quæ, nisi
 omnem penitus rationis, & humanitatis ex animo sensum
 amisistis, retinere memoriā, & assiduè cogitare debetis.
 Alterum, ea quæ sunt Cæsaris, à vobis possideri, proindeque
 ubi publica res ferat, & necessitas exigat, æquissimum esse, ut
 Cæsari, quæ sua sunt, repetenti, satis omnino fiat. Quā ta-
 men in re multipliciter peccatur à vobis, qui vix vnquam Cæ-
 sari persoluitis id, quod est persoluendum, tenuioribusque
 Sacerdotibus dumtaxat imperatā pecuniā, qui quoniā pau-
 ca tenent, pauca etiam conferre possunt: locupletissimis
 quibusque, hoc est, vobis ipsis, qui amplissima, & opulentissi-
 ma quæque inuaditis, parcendum omnino ducitis; Atque
 ita Cæsarem maximā suarum rerum parte fraudatis, qui, si
 iure suo velit uti, & pro imperio, quod suum est, accipere, il-
 licò turbæ, & minæ, & clamores illi, Quæ sacra sunt, attin-
 gere, nefas esse; quasi verò Priuati homines non tantum sua,
 quàm Reip. iura donare, & consecrare potuerint, aut ipse
 Deus, qui à rebus alienis abstinere præcipit, eiusmodi dona-
 rata velit habere, & ea, quæ sunt Cæsaris, reddenda Cæsari
 iam pridem non sanxerit. Accipite, quæ D. Ambrosius di-
 xit in hanc sententiam. Si censum Dei filius soluit, quis tu tan-*

Com. in
 Luc. lib.
 3. cap. 5.

tus es, qui non putas esse soluendum? Et ille censum soluit, qui nihil possidebat, tu autem, qui seculi sequeris lucrum, cur seculi obsequium non recognoscas? Cur te supra seculum quadam animi arrogantia feras, cum seculo sis misera cupiditate subiectus? Idem alibi hæc habet. Si tributum (Imperator) petit, non negamus, Agri Ecclesie soluunt tributum: si agros desiderat Imp. potestatem habet vendicandorum, nemo nostrum interuenit: potest pauperibus collatio populi redundare. Non faciant de agris inuidiam, tollant eos, si libitum est; Imperatori non dono, sed non nego. Ex quibus patet, non modò Principes legitimum ius habere tributa exigendi, sed etiam vendicandi sibi agros, & fundos Ecclesie, ubi res ita postulet. Vnde etiam consequitur, Clericos non esse ita immunes iure diuino, ut vectigalia, & tributa conferre non debeant pro ijs rebus, quas possident. Hoc igitur vnum est ex ijs, quæ vos recolere, & considerare opus esset. Alterum verò, nullam vobis iniuriam fieri, si, cum tam multa Ecclesia sibi comparauerit, & verò comparare etiam pergat, ut non modò ad sustinendam Clericorum vitam, sed etiam ad copiam, & luxum, sumptusque profusissimos cuncta abundantissimè suppetant, verendumque omnino sit, ne Resp. tandem insigne detrimentum accipiat, suis opibus magis, ac magis in dies exhausta, priuatis quoque familijs ad inopiam reductis, huic malo opportuna remedia fuerint adhibenda, & quandoquidem vestre cupiditati modum statuere vos ipsi non vultis Principes ipsi coacti fuerint statuere, legibus promulgatis, quas quidem tu, Baroni, quo iure nescimus, non modò iniquas, & iniustas, sed etiam tyrannicas, & sacrilegas pro sensu tuo vocas. Anne iustitiæ, & rationi consentaneum est, ut Ecclesiasticis omnia tribuantur, nihil secularibus tandem relinquatur? Hi esuriant, & sitiant, illi autem, ut Apostoli verbis vtamur, ebrii sint? Si hæc ab æquitate, & Naturâ longissimè aliena sunt, leges igitur illæ, quæ id vetant, & prohibent, ne fiat, æquitati conueniunt, & integrum ius naturæ seruant. At

Orat. in
Auxiliu

D   enim,

enim, inquis, Ecclesiasticam libertatem ledunt. Velimus, edisseras, Ecclesiasticæ libertatis nomine quid intelligas? Vtrum parandi ea non modò, quæ ad victum necessaria sunt, sed etiam ad cultum, & ornatum decenter apta, & Clericorum, & Ecclesiarum, facultatem quandam rationi congruam, & eo, quo decet, æquitatis modo ita temperatam, ut præterea non pauca supersint, quæ commodè Christi pauperibus erogari possint? Hanc verò libertatem, quæ re verâ libertas est, tantùm abest, ut leges Venetæ infringere, vel infirmare quoquomodo velint, ut eandem potius statuere, & confirmare summopere nitantur. An verò effusam, & immoderatam licentiam, nullis locis, aut temporibus definitâ opes coaceruandi, nullâ publici boni ratione habitâ, cum insigni Reip. priuatorumq; hominum detrimento? Hæc si à vobis Ecclesiasticæ libertatis titulo insignitur, cur non etiâ tyrannis, & iniustitia æquitatis, & moderati imperij nomine digna sint, non videmus. Adhibete parumper, atque erigite vestras aures, ut benè percipiat hæc, quæ vobis D. Ambrosius scripsit. *Si prohibemur aurum possidere, quid eripere, quid auferre conamur? si quod habes, donare præciporis, quemadmodum congeris, quod possidere prohiberis? qui prædicas non furandum furaris? Qui dicis, non mæchandum, mæcharis? qui execraris idola, sacrilegium facis? Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras? Nomen enim Dei per vos blasphematur. Non sic Apostolus Petrus, qui primùm Dominicæ executor sententiæ fuit, ut ostenderet non in vacuum Domini effusa mandata, cum posceretur à paupere, ut ei aliquid pecuniæ largiretur, ait, argentum, atque aurum non habeo. Ille gloriatur, quòd non habeat argentum, atq; aurum, vobis pudoris est, minùs adhuc habere, quàm cupitis. Hæc D. Ambrosius non minùs difertè, quàm verè. Quid igitur hic Canones, & Ecclesiasticas leges frustra obtruditis? Quas quidem, si in hanc sententiam accipiendas arbitràmini, à quâ nos illas quamplurimùm abhorrere persuasum*

Com. in
Luc. lib.
7. cap. 10

Rom. 2.

AR. 3.

Cap. fug.
gestum,
de deci-
mis,

ha-

habemus, haud veremur vos ijs ipsis Esaiaë verbis affari, quæ
 in Remp. detorquere conatus es. *Veh qui condunt leges ini-* Esa. 10.
quas Rursusque compellare vos illis, quibus olim Christus
 Phariseos. *Quare & vos transgredimini mandatum Dei.* (quod Matth. 23. 5
 idem est cū præcepto Naturæ, hominū mentibus ingenito,
 & hoc Christi Domini, quod proximè dictum est, *Reddite,*
quæ sunt Caesaris, Caesari &c.) propter traditiones vestras (idest
 iniquas interpretationes & Naturæ ipsi, & Christi mandatis
 plurimū infensas, & penitus aduersas?) Sed vt pro eā gra-
 tiā, quam collocare in Remp. studuisti, aliquid etiam fœno-
 ris loco tibi rependamus, accipito primū illud Ezechielis, c. 34.
 quod ad vos pertinere nullo modo ambigitur. *Veh Pastori-*
bus Israel, qui pascebant se met ipsos. Nonne greges à Pastori-
bus pascuntur? lac comedebatis, & lanis operiebamini, & quod
crassum erat occidebatis, gregem autem meum non pascebatis.
Quod infirmum fuit, non consolidastis, & quod egrotum, non sa-
nastis, quod confractum est non alligastis, & quod abiectum est,
non reduxistis, & quod perierat, non quæstistis; sed cum austerita-
te imperabatis eis, & cum potentia. Deinde, quod hanc ipsam
rem præcipuè attingit, illud Esaiaë. Expectaui, vt faceret iu-
dicium, & ecce iniquitas, & iustitiam, & ecce clamor. Veh qui
coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad
terminum loci, nunquid habitatis vos soli in medio terræ?
 Quod diuinæ scripturæ testimonium eò libentiū in mediū
 attulimus, quod à D. Thoma est iam pridem interpretatum. Com. in Esaia. ibi
Culpam, inquit, in generali arguit quantum ad Prælatos, quo-
rum est facere iudicium. Postremò tamquàm auctarij loco,
 largimur vobis hanc Diui Bernardi adhortationem, vtili re-
 prehensioni coniunctam. *Qui altari seruit, de altario viuat,*
iuxta Apostolum, viuat, inquam, & non superbiat, non luxurie-
tur, denique non ditetur, non sibi de bonis Ecclesiæ amplapa-
latia fabricet, nec loculos inde congreget, nec in vanitate, aut su-
perfluitate dispergat: non extollat de facultatibus Ecclesiæ con-
sanguineos suos, aut nepotes. Et alibi. Vnde Clericis exuberare In Decla- rat. d. vet bis Euan gel. Mat. 19. huc nos relin quimus.
Sup. Cā. scdm. 78.

existimas rerum affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum aureorum, & argenteorum, nisi de bonis Ecclesiae? Inde est, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miseranda, inculta, hispida; propter quod non est hodie ecclesiam ornare, sed spoliare, non est custodire, sed perdere, non est defendere, sed exponere, non est instruere, sed prostituere, non est pascere gregem, sed mactare, & deuorare, dicente Domino de illis. Deuorant plebem meam, sicut escam panis.

Iam igitur ex dictis integro, & æquo cuilibet rerum aestimatori apertissimè, & planissimè constat, potuisse Remp. ad conseruationem boni publici, ita Naturæ ratione, quæ est lex Diuina, exigente, eas leges condere, quas eidem bono conducere arbitraretur, & res sacras etiam attingere, non tamen ex eâ parte, quâ sacræ sunt, sanctitatiq̃ue adiunctæ, sed quâ respiciunt naturam, & naturâ constant. Hinc illa tua maledicta, & mendacia facile corruunt, sanxisse Rempubl. *leges in non subditos homines, aduersus res sacras, & bona Deo dicata.* At, inquis, *illam peruertisse Hierarchie ordinem, non sine magno periculo ledenda Catholica fidei.* Nescimus, quid hoc sibi velit. Vtrùm catholicam fidem diuitijs, & terreno Principatu tantopere inniti, vt ijs debilitatis, quasi fundamentis, ingens periculum immineat, ne ipsa valde nutet, ac infirmetur, labefactatis autem, atque conuulsis, eadem suis sedibus exturbanda, & funditùs euertenda sit? Quàm verò ab his diuersa, longèq̃ue dissimilia sunt ea, quæ Diui Bernardus, & Io. Chrysostomus, superiùs à nobis commemorati, litteris tradiderunt? Quàm sancta, quàm integra, cunctisq̃ue gentibus admiranda ipsa nascentis Ecclesiæ incunabula? Tunc nullis opibus, nulloq̃ue imperio suffulta ipsa fides per se se maximè vigeat; mortalia, & caduca nihili, diuina, & æterna plurimi fiebant; non odio, aut amore res gerebantur, non simulatâ, & ementitâ, sed verâ, & sincerâ charitate omnes ducebantur. Nunc verò quo statu res sint, nullus est, qui ignoret. An fortasse intelligis, non ipsam fidem ex
huiusmo-

huiusmodi legum promulgatione, sed ipsos Venetos periculum fidei subituros? Planè falleris, quin potiùs allucinaris. Veteres illi Ciues Reip. gubernandæ scientiâ, & prudentiâ insignes, ijdemque pietatis, & religionis gloriâ illustres, has leges tulerunt, & posteris obseruandas tradiderunt, cum probè nossent, eas nullum Catholicæ fidei præiudicium inferre, ipsique Reipub. maximè necessarias fore. Etenim persuasissimum illis fuit id, quod etiam est nobis, Quotquot his legibus, institutisque vixerint, recto tramite incedere, quo facilè, ac tutò, citra vllum æternæ salutis amittendæ periculum, peruenire possint ad eam felicitatem, quæ societati, coniunctionique hominum in hac vitâ, tam quàm finis, proponitur. Sicut enim publicæ tranquillitatis permultum refert, vt scelesti, ac facinorosi homines, etiam si Clerici fuerint, à magistratibus debitis poenis coerceantur, & priuatorum facultatibus, quibus etiam opes publicæ sustinentur, ita prospiciatur, vt Ecclesiæ supra quàm deceat locupletandæ causâ, minimè euertantur: sic ad salutem æternam comparandam nihil omnino facit, pluresne, an pauciores fundos Ecclesia possideat, & vtrum ab Ecclesiastico potius, quàm seculari iudice Clerici fontes, & flagitiosi puniri debeant: Contra verò si leges antiquissimæ abrogarentur, exploratum, & compertum habemus, id maximo & Reip. quieti, & publico bono, & ciuium facultatibus detrimento futurum. At quâ in re Catholica fides, & Christiana religio promoueretur?

Hic obijcis Romanæ Synodi decretum, quod Basilij, Odoacris Regis Vicarij, de non alienandis Ecclesiarum bonis leges abrogauit. Et augendę rei causâ cum illis Reip. leges confers, illas proficuas, has perniciosas vocas, illas Ecclesiæ bona, vt nullâ ratione alienentur, statuere, has, vt alienentur. Quâ in re dum oratorio more satis latè excurris, non animaduertis, te vehementer offendere, atque in maximas fraudes etiam impingere. Falsum est enim iubere Ducem,

&

& Senatum, vt abstrahantur ab Ecclesijs ea bona, quæ iam diu sibi compararunt, & modò possident: De ijs ne verbum quidem in ijs legibus, quod iam certè, & manifestò constabit, vbi figillatim eas expendemus, & examinabimus. Nostin de quibus agant, atque decernant? Vel de ijs, quæ ab Ecclesiâ iampridem sunt alienata, & à nostris possessa eâ conditio ne, vt aliquid certum census, & pensionis nomine eidem in singulos annos persoluatur; Vel de ijs, in quæ nullum adhuc ius adepta est, vtpotè de ijs, quæ legari, aut donari eidem possunt; de quibus ita decernere planum fiet, vt ipsa nullū vel minimum detrimentum inde patiatur. Quod autem asseris, Venetas damnosas, Basilij verò leges proficuas Ecclesiæ fuisse, apertissima calumnia est. Sed animi perturbatio vestrę mentis aciem ita perstringit, vt etiam supremę dignitatis imminutionem, atque insignem labem, modò cum aliquâ vtilitatis, & commodi specie coniuncta sit, nihili ducatis, quin etiam proficuas appellatis. En tibi legum, quarum Basilius autor erat, vtilitates, & emolumenta, quæ tot numero sunt, quot ipsarum capita. Principio leges illæ Episcopos, ipsumque adeò Romanum Pontificem, & successores omnes potestate alienandi quâcumque vel iustâ de causâ priuabant, & quæcumque acta per eos essent infecta, irritaque statuebant. Postea ille laicus vir anathematis poenam infligebat in vendentes, & ementes cuiuscumque generis, & ordinis, & nominatim etiam in ipsos Episcopos, ipsumque summum Pontificem. Mox & ciuili, & canonico iure sancitam, apud omnes iampridem receptam quantumlibet longi temporis præscriptionem è medio tollebant, clericisque omnibus contradicendi facultatem eripiebant. I tu ergo, Baroni, & huiusmodi leges Ecclesiæ proficuas voca, quæ, vt cœtera omittamus, tantam inurunt Ecclesiasticę dignitati, & auctoritati ignominia notam. Quid simile cum Venetis reperies, quæ nihil de summi Pontificis maiestate detrahunt, & vt liberam, atque integram statuendi de rebus vestris facultatem

cultatem vobis relinquunt, ita etiam nihil ex ijs, quæ tene-
tis, adimunt? Insignem ergo procul dubio abs te contume-
liam, & iniuriam Senatus accepit, quod eiusmodi leges cū
suis comparandas duxeris.

Ad leges verò Caroli Magni, & Ludouici Pij Imperato-
rum multa sunt nobis in promptu, quæ respondeamus. Fa-
teris ipse, quod verum est, Imperatores illos, diligentia san-
ctorum monachorum collegisse in vnum Ecclesiasticas le-
ges, suis admixtas. Quid igitur mirum est, illis visum esse, vt
non ederentur in lucem, nisi prius ab Episcopis recogno-
scerentur, & à summo Pontifice comprobarentur? Quando-
quidem maxima pars earum decernebat de rebus sacris, ad
fidem, & religionem pertinentibus, cuiusmodi sunt ea, quæ
tu prodidisti, de Primatu Romani Pontificis, de cogendis
Concilijs, & alijs huiusmodi, quæ manifestè ad Ecclesiasti-
cam iurisdictionem attinent. Quod autem de Clericis cri-
minosis consuli Romanum Pontificem, ijdem voluerunt,
ex pietate, non ex debito id honoris Pontifici detulerunt.
Sic enim quibusdam Theodosij constitutionibus, quæ ad
iudicium summi Pontificis nimis multa reijciebant, collegā
tuum Bellarminum respondisse comperimus. Quamquam
non solum pietate, ac religione Carolus, & Ludouicus ad-
ducti sunt, sed etiam grati, & memoris animi testandi cupi-
ditate, quæ cum in optimis, & generosis quibusque menti-
bus infideat, tūc facilè maximis Principibus, ac regibus
eos stimulos adinuet, vt videri velint non modò acceptū
beneficium rependere, & exequare, sed insuper magno re-
munerationis cumulo planè superare. Summi Pontifices
erant de Carolo, & de maioribus eius tam benemeriti, tan-
tumque non solum ornamentorum, sed etiam amplitudi-
nis, atque autoritatis in ipsum contulerant, vt magna, & ex-
celsa mens Caroli planè cogeretur, si tantæ munificentiae
par esse vellet, non minus Pontifici concedere de iure suo,
quàm Pontifex illi benignè de suo remisisset. Hæc verò, si
nescis

lib. 5. de
R. Pont.
cap. 3. in
Ref. ad 3

nescis, afferunt quāplurimum fidei, atque firmamenti ijs, quæ superiùs à nobis tradita fuerunt: Ecclesiasticam immunitatem magis à Principum priuilegio, quàm à iure diuino aliquo dependere. Suis autem Veneti, non aliorum legibus semper viuere assueti (quod diuinæ clementiæ acceptum referunt) nullis quidem Imperatorum decretis planè tenentur, sed ijs multò minùs, quæ non multò post abrogata sunt, viuentibus illis adhuc, quorum iussu, & autoritate, sancita fuerant. Nam conqueruntur Episcopi in Concilio Aquigranensi, quod anno Christi DCCCXXXIII. celebratum fuit. *Principalem potestatem, diuersis occasionibus interuenientibus, secus quàm autoritas diuina se habeat, in causas Ecclesiasticas profusisse.* In Concilijs etiam Meldensi, Sueffionensi, & Valentino crebræ sunt illæ voces. Bona sacra diripi, & auferri Ecclesijs, distribuique militibus, atque Laicis. Tantum igitur abest, vt priuilegia, à Carolo, & Ludouico donata, firma, rataque fuerint, vt potius violata fuerint Ecclesiæ iura, quæ tot annorum curriculo iustè, ac legitimè obtinuerat, Et nō solum autoritas Pontificia multum imminuta, sed etiam bona direpta fuerint, & prædialoco stipendiorum militibus attributa. Quid diceres, Baroni, si hæc tam iniqua Ducis, atque Senatus autoritate facta essent, quæ à Caroli posteritate perpetrata sunt? Nunquid ab ipso tale quidpiam sancitum est, vt Ecclesiæ spoliarentur, & expilarentur, & causæ omnes etiam de religione à se cognoscerentur? Et tamen calumniaris eos Iuliani Apostatæ exempla secutos esse, qui templa Christianorum occludi, gentilium verò Fana reserari præcepit, & qui Christianam religionem deserere nollēt, eos omnes honoribus priuatos acerbè multauit. Hæc nimirum est illa suavis tractandi ratio, quâ Regum, & Principum animos beneuolos reddere Baronius suo vel more, vel morbo solet. Ignoscimus tamen. Propterea quòd illi, qui liberali, & honesto loco nati sunt, optimè calient omnes rationes, quibus agendum est cum honestissimis viris, ijs præcipuè,

cipue, qui in aliquâ dignitate constituti sunt.

Aliter longè catuli olent, ac sues.

Plaut.

Eiusdem tuæ imprudentiæ ne, an impudentiæ, nescimus, est, Damasceni verba, quæ nihili ad rem faciunt, contra nos adducere. Consule iterum; & accuratiùs perpende locum, vnde ea iumpfisti, videbis profectò, cuiusmodi argumentũ contineat. Ibi de ijs agitur, qui sacras sanctorum imagines abolere contendebant. Quarum sanè tunc Veneti accerrimi propugnatores fuerunt, & impijs Leonis Imperatoris conatibus palàm obstiterũt. Non sibi sacerdotij iura Resp. pertinaciter vindicat, Baroni; Non suis legibus Ecclesiam regere constituit. Vos potiùs estis, qui vestris legibus Res aliorum publicas administrare præsumitis, & quod ridiculum est, homines usu rerum vix vllò præditi Principibus, qui in regendis, & moderandis summis imperijs totam suã ætatem magnâ cum laude contriuerunt præire vultis omnino, & leges præscribere, à quibus ne digitum quidem discedere tutò valeant. Clamas frequenter Senatum omnia confundere, & permiscere, tu contra potiùs omnia pervertis, immo planè euertis. Profers ea, quæ à Basilio Macedone Imperatore in VIII. Synodo dicta fuere, cum is tamen non de ijs, quæ ad politicam gubernationem, sed ad fidem, & Ecclesiasticam iurisdictionem spectant, ad populum verba faceret. Quere à tuo Bellarmino, & ipse te docebit, (modo sententiam mutare, vt alias, nolit) huiusmodi testimonium Imperatoris Basilij spectare ad controuersiam, & iudicia de fide, & religione. Sed tu nihil antiquius habes, quàm omnia perturbare, & aliorum dictis, atque testimonijs abuti. Aliud est Ecclesiasticum, aliud Politicum Forum; latissimum verò discrimen inter vtrumque. In illo Principes, & Reges ouium numero censentur, Pastoris autem munus sacerdotes obeunt; In hoc Reges, & Principes summam obtinent autoritatem à Deo, cuius vices gerunt; proindeque obtemperandum illis, & parendum, vt ipsi Deo. Quo sanè fit,

de verb.
Dei, li. 3.
cap. 7.

E vt quem-

vt quemadmodum ipsi Reges, & Principes probri loco non ducunt demittere se hominibus naturæ conditione multò inferioribus, quando Christi personam gerunt, sic etiam Clericis dedecori nullo modo esse queat, si Principibus, ac Regibus suis, qui naturæ conditione, superiores sunt, reuerentiam tribuant, & debitum obsequium exhibeant. Sed progrediamur ad reliqua.

Ais eiusmodi Senatum peccatis excusationem obtendere, quod id à suis maioribus factitatum fuerit, & occasionē hinc studiosè arripis ipsos reprehendendi. Certè in quàm plurimis alijs alienum tuum à Repub. Venetâ ingeniū, mentemque perspeximus; At in hoc quàm maximè. Non enim satis tibi fuit, ijs, qui eidem modò præsunt, maledicere, sed etiam illorum gloriæ, ac pietati detrahis, qui Catbolicæ fidei propagandæ causâ strenuè, ac fortiter demicarunt, & celebrem nominis sui memoriam ob res præclarissimè gestas posteritati reliquerunt. Criminaris eos, quòd non satis æqua appetiuerint, cumque Summum Pontificem exorari posse diffiderent, ad Patriarcham confugerint, & quicquid collibuisse, ab illo extorserint. Est ne vlla Ecclesiastica lex, Baroni, quæ Principibus interdicit, ne ad publicam tranquillitatem, atque pacem tuendam, & ad commoda suorū augenda, iussione caueant, vt ad Ecclesiasticas dignitates in ditionibus suis ciues sui prouehantur, aut saltem, qui ad aliquod temporis spatium ibi moram traxerint, ab his autem Exteri, & Peregrini prorsus arceantur? Nulla certè (opinamur) lex eiusmodi reperitur, quinimmo sacros Canones præcipere nouimus. *Ne emeritis in suis Ecclesiis Peregrini, & extranei, & qui ante ignoti sunt, ad exclusionem eorum, qui bene ciuium suorum merentur testimonio, præponantur.* Hoc ipsum sancitur de Episcopis. Catholici quoque Imp. Arcadius, & Theodosius, vti iure suo, quod commodo publico esse existimabant, id lege sciuerunt, vt Clerici non ex aliâ possessione, vel vico, sed ex eo, vbi Ecclesia esset, ordinarentur. His

verò

distin. 71
ca. nec e
meritis.

ibi. cap.
Nullus.

C. Theo.
lib. 1. l. 2

verò temporibus nullus est, qui nesciat in Hispaniâ, & multis alijs Catholicis regnis, & prouincijs cuiusmodi leges planè vigere, quæ multis ab hinc ætatibus lata fuerunt. Poterant igitur Veneti eo tempore tale quid statuere, & præcipuè in nouo imperio, cui multò magis timendum erat, atq; consulendum, quàm regnis illis, quæ iam pridem constituta fuerant, diuturnaque possessione stabilita. Quidni ergò poterant iuris iurandi religione obstringere illum, qui Patriarcha eorum suffragijs designandus erat, vt præstaret id, quod æquitati consentaneum esset, & verò conducere plurimùm Reip. existimaretur. At enim in hac re Patriarcha culpâ quandam agnouit, cuius veniam, vnâ cum iuramenti liberatione à Summo Pontifice petijt, & impetrauit. Trepidauit timore, vbi non erat timor, vt diuinus vates aiebat. Porro si quis falsâ opinione, & conscientia ductus existimet, sibi non licere id, quod iure licet, & tamen, vt idem faciat, animum inducat, is minimè culpâ vacat, ex communi Doctorum sententiâ. Certè vel opinio quædam falsò concepta, vel nimia quædam religio, quæ postea obrepfit, in causâ fuit, vt Patriarcha crediderit, se lapsum fuisse, Pontifex autem iustis de causis non satis edoctus, quibus Patriarchæ iuramentum delatū fuerat, pronunciauit, id irritum, & inane esse, eidemq; mandauit, vt nullam deinceps in dignitatibus Ecclesiasticis tribuendis, illius rationem haberet. Sed fortasse idem genus morbi, quo vos in præsentia tentamini, etiam Patriarcham inuaserat, scilicet, vt autoritatem suam quàm maximè amplificatam, prolatamque vellet, cui cum officere plurimùm existimaret, iuramentum illud, quo tenebatur obstrictus, ne conferre dignitates in alios homines, quàm in Venetos posset, artificio quodam Pontificem aggredi constituit, quo cupiditati suæ morem gereret, & se se religionis vinculo facilimè solueret.

Hic tu, Baroni, occasionem quoquomodo nactus insectaris conuicijs, & maledictis Præsules, & Episcopos Venetos,

quos eo nomine prorsus indignos asseris, & potiùs Lupos, quàm Pastores nominandos esse. Quânam verò de causâ? Quoniam, inquis, sibi fugâ non consuluerunt. Papæ, vir longè sapientissimus, rerumque diuinarum consultissimus es? Undenam istiusmodi doctrinam haufisti? Non quidē ex Euangelio. Christus enim oues à Pastore suo in discrimine deferendas minimè præcipit, sed vt semper custodiâtur, & pascantur, admonet, quam intentissimâ curâ, atque vigilantia, ne quid ex ipso grege per vim abstrahatur, aut errâdo depereat. *Quinimmo, inquit, bonus Pastor animam suam ponit pro ouibus suis, mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propria, videt Lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, & Lupus rapit, & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus.* Vide modò; quantum à Christi doctrinâ distet tua, Baroni? Ille pastorem vocat, qui manet, mercenarium, qui fugit; tu contra Pastores vis esse illos, qui fugiant, mercenarios, qui maneant, Lupos verò communi nomine censes appellâdos, tam pastores ipsos, qui pro grege suo excubant, quàm eos, qui dant operam, ne grex à Pastoribus deferatur. Atqui multi veriùs Lupi nominandi sunt, qui Pastores à tuendo grege suo violenter abstrahunt, nihil pensi habentes, quòd inedia Pecudes extabescant, dummodò ipsi cupiditatem suam expleant, & verè Luporum instar, dispergunt, & mactant oues, pro quarum salute Pastor optimus Dominus Iesus Christus, tot, tantaque supplicia perpeffus, mori etiam non recusauit. Sed futurum est aliquando, vt sanguis earum de manibus illorum exquiratur. Pastores quidem nostri magis laborant de gregis incolumitate, multoque meliùs, quàm vos eidem prospicere didicerunt. Propterea inquit Ezechiel Propheta. *Pastores audite verbum Domini. Vno ego, dicit Dominus Deus, quia pro eo, quod facti sunt greges mei in rapinam, & oues mei in deuoracionem omnium bestiarum agri eo, quòd non esset Pastor (neque enim quesierunt Pastores mei*

*mei gregem meum, sed pascebant Pastores se met ipsos, & greges
 meos non pascebant) propterea, Pastores, audite verbum Domi-
 ni. Hec dicit Dominus Deus ecce ego ipse supra pastores, Requi-
 ram gregem meum de manu eorum, & cessare faciam eos, ut ul-
 tra non pascant gregem, nec pascant amplius Pastores se met ip-
 sos, & liberabo gregem meum de ore eorum, & non erit ultra eis
 in escam. Pastores igitur nostri adeo graues minas, quas
 per Ezechielem Prophetam Dominus intentat, veriti, con-
 tra quàm vos facitis, de incolumitate sui gregis plurimùm
 laborant, neque vllâ ratione possunt adduci, ut, diuinis mo-
 nitis neglectis, vestra documenta sectentur, atq; autoritatē.
 Norunt illi diuinæ voluntati, quæ mādāt, ut Pastores excu-
 bent pro grege, nullā iussione humanā præuertendā esse, ne
 dū antefetendā, qualis est ea, quæ de seruādo interdicto du-
 dū manauit. Nota est ipsis præterea causæ huius æquitas, &
 quanta sit Reip. pietas, innocentia, integritas: Probè sciunt
 nihil Ducem, atque Senatum deliquisse, & nihil tale cōme-
 ritos esse, quale illis iniustissimè irrogatum est. Sed fac, eos-
 dem culpæ alicui, ut falsò putatis, affines esse, proindeque
 dignos, in quos Ecclesiastica censura animaduertetur,
 nonne Doctores omnes prædicant, interdicti tempore cer-
 ta quædam Sacramenta Populo ministranda esse, maximè
 verò, quæ ad eternam salutem sunt necessaria? Quis autē fu-
 turū non prospicit, ut Parochi suorum Episcoporum, qui
 summi sunt Pastores, & Præsides exemplo incitati, non mo-
 dō necessaria hæc munera obire negligant, sed etiam fugæ
 se committant, & gregem suum planè deferant, contra
 quàm iura pariter diuina, & humana præcipiunt?
 Quid quod, etiamsi causa fidei nulla in præsens agatur, ta-
 men, ut sensibus vestris tantummodò inseruiant, iubetis il-
 los in apertum discrimen venire, & suum caput obijcere?
 Senatus enim, ne religionis studia in populo deferuescerēt
 propter sacrorum mysteriorum intermissionem, & etiam
 publicæ tranquillitatis conseruandæ causâ à naturâ instru-
 ctos,*

Bellar. in
 Res. ad 8.
 proposi-
 tio. Doc.
 Theol.

Etos, quæ vim vi repellendam docet, opportunè prospexit, ut si quos in officio non contineret debita tam in Deum, quàm in patriam pietas, & ea, quam Principi suo præstare debent, obseruantia, ij saltem meritis poenis ad aliorum exemplum coercerentur, meminerintque publicarum legum se potius fautores, & adiutores esse, quàm correctores, & abrogatores, ut falsissimè iactas, si quidem in ea, quæ edicuntur à Principe Episcopis ingerere se non licet, & aliquid iuris sibi usurpare, præter quàm in causis de fide, aut in ijs, quæ ad manifestam perniciem animarum vergerent, & aliquod impedimentum æternæ salutis afferrent. Cuiusmodi fuit illa lex à Mauritio lata, quâ quidem non ad militiâ Monachi cogebantur, ut ipse scripsisti, sed tantum modò cauebatur, ne cui in monasterio conuerti liceret, qui publicis administrationibus esset implicatus. Nisi fortè monachus appellandos existimas, eos, qui vitæ Monasticæ se tradere cogitabant, antequàm monasterium ingrederentur, quæ tamen appellatio neque propria, neque legitima est. Sed parum est, quod nominibus abutaris, qui passim historijs, atque exemplis abuti soles.

Ad stabiliendum illud tuum effatum. *Romanos Pontifices insurrexisse Legum Principum abrogatores, vel correctores.* hoc exemplum Diui Gregorij modò attullisti, qui tamen pro imperio, & potestate non pronuntiauit legem Imperatoris irritam esse, sed tantum Imperatorem admonuit, tantamque lenitatem adhibuit in eâ admonitione, ut tibi opus fuerit non vnâ excusationem comminisci, ne Sanctissimus ille Vir nimis demissè, & abiectè egisse videretur. Vnde igitur colligis Mauritiij Imp. legem vel abrogatam ab ipso, vel correctam fuisse? Nam quæ ex Epistolis loca protulisti nihil tale habent. At, inquis, non hoc aio, D. Gregorium abrogasse legem, vel correxisse, sed, ut emendata promulgaretur, curasse. Bellè Hercule. Tuum erat probare id, quod institueras, Pontifices legum abrogatores, vel saltem

An. To. 8
an. Dñi
393

Rel. 4. 3.
Epist. 1. 1.
Theop.

tem correctores fuisse: modò pedem refers, & satis habes ostendere, curasse illos, ut emendatæ promulgarentur. Id verò libenter damus, neque diffitemur, monitis, & precibus cum Imperatore D. Gregorium egisse, ut ea lex, quæ hominibus præcludere aditum videbatur ad æternam vitam, aliquâ correctione temperaretur. Certè D. Gregorius in suis epistolis nihil aliud ait, quàm se Imperatori aliqua suggestisse, atque id verbum frequenter in ore habet, quod non imperij, sed obsequij argumentum est. Ultima verò clausula eius Epistolæ, quam scripsit ad Imperatorem ita se habet. *Ego quidem iussioni subiectus eandem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci, & quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionis meæ paginam Serenissimis Dominis nuntiaui; utrobique ergo quæ debui exolui, quia Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo, quod sensi, minime tacui.* Audin, Baroni, quæ D. Gregorius scribit? Ait, se Imperatori suggestisse, eidemque obedientiam præbuisse: si præbuit obedientiam; ergo censorem non egit, siue correctorem. Ait præterea eiusdem Imperatoris iussu eandem legem per diuersas terrarum partes se transmississe. Si transmisit eandem: Ergo nihil à se vel correctam, vel immutatam; cum præsertim dicat hanc legem à se transmissam eiusmodi fuisse, ut omnipotenti Deo minime concordaret. Non licet autem existimare D. Gregorium datâ operâ mendacium dixisse: Ergo mendax Baroni.

Lib. 2.
epi. 68

Quod autem in eâ epistolâ, quæ scripta est ad Episcopos occidentales, & orientales, lex eadem videtur nonnihil immutata esse, id eò factum est, quòd Imperator à D. Gregorio monitus, eidem aperuit, quisnam fuisset animi sui sensus in eâ lege condendâ: Diuus autem Gregorius ubi sententiam Imperatoris elicuit, atque expressit, eandem Episcopis per litteras significauit, quæ sanè litteræ quinquennio post datæ sunt, quàm lex illa primùm ab Imperatore promulgata est. Constat id apertissimè ex indictionum numero; si quidem

li 7. ap. 12

dem hæc data sunt ad Episcopos anno Christi DXCVIII. in quem eo tempore cadebat indictio prima: litteræ autem ad Mauritium Imp. & ad Theodorum medicum data fuerant indictione XI. nimirum anno Christi DXCIII. quàmuis tu nullâ vel leuissimâ coniecturâ ductus tempora, quæ tam longo interuallo distincta sunt, totamque adeo seriem epistolarum confundere studeas; sed frustra. Nam; præter omnium cum impressorum, tum manuscriptorum codicum consensum, qui manifestissimus est; nihil à D. Gregorio factum fuisse, quod ex arbitrio, & voluntate Imperatoris non esset, extrema hæc verba declarant. *Qua de re etiam Serenissimus & Christianiss. Imper. mihi credite, omnimodo placatur, & libenter eorum conuersionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit.* Et de D. Gregorio satis.

De D. Ambrosio, quem meritò laudas, vt accerrimum vindicem Ecclesiasticæ libertatis. *ne inuaderetur ea aliquatenus à laicis, quamuis Imperatoribus orbis Dominis.* plura dicenda sunt, vt explicentur, & euoluantur ea, quæ tu verborum inuolucris tecta confudisti. Nam de lege trium Augustorum dumtaxat expressè meministi, sed quoniam in orâ libri notantur Epistolæ D. Ambrosij XXXII. & XXXIII. suspicari licet, te alia duo capita attingere voluisse, quæ in eis continentur: Alterum de Basilicâ, quam Imperatori tradere noluit, non modò præcipienti, sed etiam extorquenti: Alterum de disputatione institutâ in consistorio coram Imperatore, & iudicibus laicis, quam D. idem Ambrosius constanti animo detrectauit. Reijciâmus illud de Basilicâ ad proprium locum, in quo ex professo tractabitur paulò inferius. Relinquitur ea disputatio, quam iusserat Imperator coram se agitari, D. autem Ambrosius omnino recusauit, & ne fieret, obstitit. Quâ de causâ? Audiamus ipsum. *At certè si vel scripturarum seriem diuinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est, qui abnuat in causa fidei, in causa, inquam, fidei Episcopum solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de episcopis*

pis iudicare? Audin Cæsar? Agebatur causa religionis, disputandum erat cum Ariianis de Christi diuinitate, iccirco D. Ambrosius Imperatori parendum non duxit. Nunquid Senatus causas eiusmodi, quæ spectant ad constituendam fidem sibi arrogat? Absit. Quis hoc vnquam vel per somnium dixit? Ergo ad reliqua. Vndenam accepisti, aut vbi legisti, Theodosium Imperatorem à D. Ambrosio coactum, vt antiquaret legem de Diaconissis nomine suo, cæterorumque Augustorum Mediolani latam? Scimus, te in Annalibus tuis hoc idem loquendi genus vsurpasse, sed nullum huius sententiæ autorem edidisti, immo ne coniecturam quidem, vnde posset elici. Abrogasse constat, ab alio, quàm à se met ipso persuasum, non traditur, & multò minùs compulsum, & coactum fuisse. Certè Martianus Imp. cui maximè perspectum id esse poterat, eius antiquationis aliam causam non reddit, quàm *ipsius Legislatoris animum iusta, ac rationabili quadam pœnitentia ductum*. Vnde sanè duo nobis insinuantur: Alterum, quâ fuerat autoritate lex illa constituta, eadem quoque iubente sublata esse: Alterum non vi, metu, aut minis alicuius, sed vltro, spontè, suoque iudicio Theodosium Imperatorem id præstitisse; cum id, quod erat, agnosceret, eiusmodi sanctionem non satis æquam, & in Ecclesiasticas personas contumeliosissimam esse. Occasionem attulerat legislationis eiusmodi stuprum illatum à Clerico nobili Diaconissæ. Verò quam simillimum est, Theodosium eâ re vehementer commotum, vt erat impotens animi, & ad iram plus æquo præceps, ob vnius clerici flagitium id statuisse, quod vniuerso ordini, immo etiam ipsis Ecclesijs, & pauperibus cum maximo detrimento, tum dedecori futurum esset, vbi verò resedit primus ille impetus, atque æstus animi deferbuit, re meliùs animaduersâ, atque accuratiùs expensâ, quod erat prudentissimi, & iustissimi Principis effecit, vt eiusmodi lex nullam vim obtineret. Hac eadem quoque voluntate, & consilio Senatus esset, si quid non satis

To. 4. añ.
Dñi 390

C. Theo.
nouel. li.
3. tit. 6.

Bar. locò
cit.

consultâ ratione eidem excidisset, quod æquitati palàm repugnaret, neque duceret id turpe, quod laudi potius tribuendum esset: sed nihil per inconsiderantiam, aut imprudentiam vnquam est gestum: Aequitas, & ratio semper fuit in consilium adhibita cùm ab ijs, qui modò Remp. tenēt, & administrant, tùm ab illis innocentissimis, atque sapientissimis viris, quorum integritate, singularique prudentiâ Reip. constituta est, optimisque, & sanctissimis legibus informata, quorum posterì nihil aliud, quàm quòd eorum vestigijs insistendum arbitrantur, longâ experientiâ, vsuque rerum tractandarum satis edocti, si hanc Remp. incolumem, beatamque, & foelicem manere volunt, ab eâ viâ minimè discedendum esse, quam illi tritam, atque facilem alijs reliquerunt. Nihil habent Clerici, quod de Repub. iure conquerrantur, nihil Ecclesiæ ipsæ, nihil tandem pauperes. Libera potestas relicta est accipiendi, si quid donatum, aut legatū à quoquam fuerit, neque vllum personarum genus ipsæ leges excipiunt, vnde aliqua Clericis infamiæ labes aspergi possit. Non solùm viris, sed mulieribus, atque adeo viduis licet per eas de suis rebus statuere ex animi sententiâ, & quoscumque voluerint hæredes instituere, non modò Ecclesias ipsas, & sacra Collegia, sed etiam singulas personas ex ordine Ecclesiastico. Illud tantùm modò cauetur Reip. causâ, vt loco domorum, & prædiorum in numeratâ pecuniâ pretium accipiatur. Equidem superfedere huic labori poteras, & multò satius erat, hæc omnia prætermittere, quæ nihil habent cum Senatus legibus commune, decreta etiam Concilij Calcedonensis, quibus eas aduersari probare oportebat, non autem sophistarum more assumere, quod probandum erat. Sed tempus est percurrendi singula capita, quæ reprehendere, atque damnare constituisti. Principiò Senatum in crimen vocas, quod lege latâ ab eo cautum fuerit. *Ne personæ Ecclesiasticæ seculares, & regulares in bonis Ecclesiasticis à Laicis possessis sub quouis titulo, aut colore iure prælatio-*

lationis, seu consolidationis directi cum utili Dominio, aut extinctionionis lineæ, aut alia quavis causa bonorum proprietatem sibi vindicare ullo unquam tempore possint. Et falsa innixus coniectura, quod Senatus litteræ nihil de hac re meminerint, cecinisti triumphum ante victoriam. Nam quæ circumferuntur Senatus nomine litteræ, eæ sinceræ non sunt, & ab ipso conceptæ, sed adulteratæ à malignis, ut aliquam Veneto nomini invidiam conflarent. Sed fac, eas litteras, quales à vobis lectæ fuerunt, à Senatu scriptas. Quid tum inde? Nonne fieri potuit, ut vtraque capita fuerint in vnum collata, propterea quod ad idem argumentum spectarent, scilicet, ne priuatorum opes extenuarentur, cum maximo detrimento rerum publicarum? Miramur certè, & vehementer miramur, quæ causa fuerit, ut id, quod nouissimè Reip. significatum fuit, & de quo non ita multum laborare Summi Pontificis Nuncius videbatur, id urgere potissimum, & primo loco eidem obijcere, tamquam grauissimum crimen volueritis. Multa hic dicenda essent, quæ consultò omittimus, propterea quod aliàs copiosissimè explicata sunt. cumque tu nihil hoc loco contra Rempub. afferas, nihil est etiam, quod tibi responderi debeat. Hoc vnum habeto, eiusmodi contractus, quos tu emphyteoticos nominas, re verâ censuales esse, aut locationes perpetuas, in quibus Ecclesiæ nullum aliud ius est quæsitum, quàm pensionis annuæ: si qui verò ab initio fuerunt emphyteotici, hos vel legitimâ multorum seculorum, nedum annorum præscriptione tandem desisse, vel æquâ transactione temperatos esse, consentientibus ijs ipsis, quorum intererat.

Paul. Veneto. Theolog. Ant. Quirin. Sen

Accusatur secundo loco, quod à Senatu vetitum sit. Ne quis Ecclesias, Monasteria, Hospitalia, atque alias religiosas domos Venetj, & ubiq; locorum Dominio Veneto subiectorum sine speciali licentia fundet, & erigat. Aggrederis autem Senatum his verbis grauissimis. Quàm autem contra ius, fasq; id præsumpseritis, quæ dicturi sumus, vos commonebunt.

Arbitrabamur nos aliquid à te inusitatum, & nouum accepturus esse. Sed profectò, Baroni, quò magis collimare, studes, eò magis aberras. Quorsum attinebat Diuorum Ambrosij, & Ioannis Chrysostomi exemplis abuti, & tam multa verba præter rem impendere? Agitur ne hoc tempore de aliquâ Basilicâ tradendâ vel Arrianis, vel alijs hæreticis, id quod ne fieret, ij sanctissimi patres pro suâ virili non minùs iustè, quàm fortiter obstiterunt? Agitur ne de templis, & alijs locis, quæ iam pridem extructa fuerint, & Deo consecrata? Minimè profectò. Sed quâ de re tandem agitur? De areâ, de solo, de situ ipso, antequàm fiat vlla extructio, ne fortè locus aliquis eligatur, in quo loca sacrâ constitui non deceat, aut non expediat: quâ de re si Principem statuere nihil omninò posse, pro sensu tuo iudicas, quid est causæ, cur à nobis iustè dici non possit, nescire te, quì à prophanis sacra secernantur? Neque tamen Senatus hoc sibi sumit, & arrogat, quod tu in crimen vocas, vt requiratur in ædificandis Ecclesijs sua dumtaxat autoritas, præterea neminis. Nihil enim, inconsultis Episcopis, fieri mandauit, sed etiam se consuli; non vt aliquid detrahatur eorum autoritati, sed ut sciat, quid in suæ ditionis terminis agatur, & si quid hinc euenire incommodi possit, adhibitâ maturâ consultatione, id præcaueatur: Ergo, vt cætera omnia, sic etiam hæc ipsa, quæ attulisti de Carolo, & Ludouico sunt extra causam; sed quia id tibi solemne est, nihil admiramus.

At quid dicitis, inquires, de lege, quâ tulit Nicephorus Phocas Constantinopolitanus Imp.? Nonne eadem ipsa est, quâ Senatus edixit? Pudeat autem vos imitados esse hominem monstruosum, fædum, meritissimisque conuicijs tam græcorum, quàm latinorum historicorum exagitatum. Immo uerò te pudere æquum est, Baroni, impudentiæ ne dicamus, an iniquissimæ voluntatis tuæ? Nam alterutro peccas, aut etiam utroque vitio. Tu ne componere vis cum Senatu Veneto Nicephorum Phocam, qui eò dementiæ progressus est,

est, vt in martyrum cētum, & numerum milites, qui pugnando ceciderant referendos duxerit? Et, multis impijs decretis, ac sanctionibus editis, Christianę religionis cultum vel le funditus tollere visus est. Nam facultatibus omnibus ijs, quas Ecclesię possidebant, ablatis, translatisque in alios, cū etiam decretum illud adderetur, ne deinceps aliquid liceret ijsdem legare, & ne in posterum vel templa, vel xenodochia construerentur, breui futurum erat, vt pietas, & religio paulatim collapsa, tandem rueret impræceps, atque euerteretur. Hęc certē ab ipso Senatu quamdisiunctissima, & alienissima sunt, qui religioni tantum defert, atque tribuit, quantum eos decet, atque oportet, in quibus Christiana pietas potissimum enitet. Nunquam per eundem stetit, quin templa ædificarentur, cuius rei argumento est, frequentia maxima, & multitudo sacrarum ædium, quę passim in oppidis, terris, quę Venetorum imperio subiectis, sed præcipuē in hac ipsa vrbe conspiciuntur, non sine eorum, qui adueniunt, magnā admiratione. Quę cum ita sint, tamen Senatus non prohibet, quin potius libenti animo facturus est potestatem erigendi xenodochia, templa, & quęcumque pia loca, modò sibi constet, hęc ritē, decenterque & sine Reip. detrimento perfici posse, & accedat præterea voluntas Antistitis.

Sequuntur illę tot tragoedię, quas excitas in Valentiani III. lege referenda, quam valde alieno loco, cum de fabricandis Ecclesijs nihil agat, interseruisti non aliā de causā, quam vt haberes, vnde egregium illud Apophthegma citius expromeres. *Et vos, qui ex Aquileia cineribus orti estis, caute, ne ex eadem causa in cineres reuertamini.* Atqui nihil, Baroni, est, cur id vereamur: Vrbs Veneta in medio mari sita est. nihil ab incendio periculi. Vos ipsi videritis, ne vestra vrbs in cineres redigatur, cui exitium ab igne impendere Sibylla prædixit, cuius carmina hęc sunt.

*Tunc sanē generatio decima post hęc apparebit
Hominum, cum terrę concussor, Astrorum conditor*

Idolo.

Dat. Syb.
lib. 2.
L. 1. lib.
7. diu. 1. lib.

*Idolorum Zelum franget, populumq; concutiet
 Roma septicollis, magna autem diuitie peribunt
 Irrigata multo igne à flamma Vulcani. Et alibi.
 Veniet tibi aliquando calitus. O superba Roma,
 Cælestis plaga, & incuruabis ceruicem prima
 Et allideris terra, & ignis te totam absomet
 Inclinatam nouæ terræ sedibus, & diuitie peribunt,
 Et fundamenta tua vulpes, & Lupi tenebunt,
 Et tu eris tota deserta penitus, ac si nunquam fuisses.*

Cap. 18.
 Cap. 18.
 Fra. Rib.
 Com. in
 Apoc 14

Hæc eadem (vt Hieremiam omittamus superius addu-
 ctum) in Apocalypsi contineri scimus, vbi de Babylonis ex-
 cidio sic Angelus prædicat. *Cecidit, cecidit Babylon magna, &
 facta est habitatio Demoniorum, & custodia omnis spiritus im-
 mundi, & custodia omnis volucris immunda, & odibilis. Et po-
 stea. Ideo in vna die venient plage eius, mors, luctus, & fames,
 & igne comburetur, quia fortis est Deus, qui iudicabit illam.*
 Nunc ad Valentinianum reuertamur, quem causaris, hostes
 iam bello prostratos erexisse, non aliâ de causâ, quàm quòd
 præscripserit quasdam leges contra Ecclesiastica iura. Equi-
 dem id in præsentia nobis propositum non est, vt Valenti-
 niani leges commendare, comprobareque velimus, quam-
 quam ipse in præfatione suâ profiteatur, se nouum non san-
 cire, sed antiquum ius reuocare, vt Episcopi præter religionis
 causas nihil cognoscerent. Satis erit paucis ostendere quid, &
 quantum inter illas, & Veneti Senatus leges intersit. Ille san-
 xit, ne Episcopus ullius iudicij haberet potestatem, nisi Cle-
 rici in ipsum compromitterent, & si alterutra pars dissenti-
 ret, publicis legibus ageretur, & iure communi: Venetæ le-
 ges Episcopis non modò ex compromisso, sed iure integro
 permittunt, & relinquunt Clericorum iudicia. cū in rebus
 ciuilibus. tum in criminalibus, ijs exceptis, quæ propter gra-
 uitatem, & atrocitatem digna sunt, quæ præcipuè à Rep. vin-
 dicentur. Ille nullum originarium, inquilinum, collegio alicui-
 obstrictum ad Clericale munus accedere patiebatur, neque

C. Theo.
 nouel. li.
 2. tit. 12.
 de episc.
 iud.

monachis, aut monasterijs aggregari. De his omnibus in Venetis legibus ne verbum quidem. Itaque non est, cur formidemus, & perhorrescamus ea, quæ Valentiniani culpâ accidisse commemoras. In quibus tamen alicui videri possit, te Symmachum imitari voluisse, qui astutè vertebat in rem suam id, quod ex Naturæ causis euenire compertum erat: si quidem arreptâ occasione ex ingenti penuriâ, quæ Italiam, & præcipuè Romanâ urbem afflixerat, innumerosque mortales absumpserat, apud Imperatorem differebat, eas calamitates non aliâ de causâ contingere, nisi quòd alimenta vestalibus virginibus adempta essent, & redditus ablati: Sic etiam tu ex miserè affectâ, & afflictâ Rom. Imperij fortunâ, quod manifestè inclinare non modo ceperat, sed etiam rueret iam ab eo tempore, quo ab Alarico Roma capta, & direpta fuerat, rebus in dies singulos magis, ac magis in deterius progredientibus, occasione inde sumptâ, clades, quæ contigerunt non in ipsa tempora, & conditionem rerum humanorum, quæ sunt fluxæ, & fragiles, sed in Valentiniani leges, & decreta callidè reiecasti, quasi hæc, & non alia multa, quæ nota sunt, in causâ fuerint, vt Attila, quamuis profligatus esset in Galliâ, rursus tamen belli fortunam tentare constituerit, & Italiam inuadere. Scimus, Iosiam regem Deo carissimum fuisse, de quo insigne illud extat in diuinâ scripturâ testimonium. *Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reuertetur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in vniuersa virtute sua, iuxta omnem legem Moysi: neque post eum surrexit similis illi.* Et tamen is, qui aras, & lucos omnes nefandæ religionis euerterat, & fallorum Deorum cultû prorsus aboleuerat, miserè periit in eo calamitosissimo prælio, quod intempestinè commisit cum Nechaone Agyptio rege, qui arma non inferebat ipsi, sed Assyrijs. Ex nostris etiam Ludouicus Gallorum Rex, cuius egregia pietas omnium vobis celebratur, Christianæ Religionis propagandæ studio bis aduersâ fortunâ, cum Saracenis congressus fuit. Nam

primo

An. Dñi
410

Reg. 4.
Cap. 23.

primo prælio fusus, fugatusque est, & insuper captus; altero pestilentia vi magnam exercitus partem, & vitam amisit. Et, ut exemplum aliquod de ijs afferamus, quos omnium munificentissimos fuisse constat non modò in ipsum Romanum Pontificem, sed etiam in vniuersum ordinem Clericorum. Ludouicus ille Pius, Caroli Magni filius acerba, indignaque tam multa perpeffus est ab ijs, quos genuerat, & imperio abrogato in custodiã datus. Ac plerumq; ijs, quos Deus acceptissimos habet, & præcipuo quodam beneuolentię genere complectitur, res ex voto minimè succedunt, immo aduersa, infestaque videntur omnia, ut ex ijs, quæ hominibus in hac vitâ euenire solent, qualiacumque sint, constare nullo modo possit, actiones susceptæ ab ipsis iustæ ne, an iniquæ sint: proindeque vtrum vituperatione dignæ, an commendatione. Sed hæc ἐν παρόδῳ.

vi. obiter.

Transeamus eò, quò nos vocas ad aliam legem à Senatu latam. *de non relinquendis Ecclesijs, vel personis Ecclesiasticis bonis immobilibus absque sua licentia.* Dictum est superius à nobis, & Sanctorum Patrum autoritate satis comprobatum, Priuatis hominibus minimè licuisse domos, & prædia, quæ possidebant, ita in Ecclesiam transferre, ut principes iure, quod haberent in illa defraudarentur, ex quo etiam sequebatur, eosdem de ijs ipsis rebus statuere posse, si publica necessitas exigeret, non quatenus Deo sacræ sunt, sed prout humanæ, & ad naturæ finem accommodatæ: Quantò magis igitur consentaneum est, ut iidem statuere possint de ijs rebus, quæ adhuc ipsi Deo oblata non sunt, & in quas nondum Ecclesia iuris aliquid habet? Licuit vobis eiusmodi legem condere, quæ nihil ad æternam beatitudinem consequendam facit, ut bona, quæ ad Ecclesias peruenerint, nunquam alienentur, nisi Pontifice maximo consentiente, idque ineuidentem, ut dicitis, Ecclesiæ utilitatem, hoc est, cum aliquo fenore; Et principi non licebit, quod ad conseruandam, tuendamque Reip. plurimùm spectat, lege latâ, curare, ne à se

se distrahantur eā, quæ non ita multa supersunt ex immensis erogationibus, & largitionibus, quæ vobis sunt factæ? Centuplo vos maiores facultates, & opes, quàm pro numero possidetis, & tamen ijs non contenti, quæ adepti estis, pluribus comparandis adhuc inhiatis. Quòd si hoc vitium sub ipsa tempora nascentis Ecclesiæ, cum nondum ea tam copiosa, & locuples esset, à patribus notatum est, & acerbissimā reprehensione vindicatum, quid eos dicturos fuisse, arbitramur his temporibus nostris, quibus fidelium benignitate multò plura collata, & præclaræ, insignesque opes coaceruatae fuerunt? Extant ante duodecim secula hac de requirimoniam apud Beatum Seuerum Sulpitium. *Leuitis, inquit, in Sacerdotium assumptis nulla portio data, quò libentius seruirent Deo. Equidem hoc exemplum non tacitus præterierim, legēdumq; ministris Ecclesiarum libenter ingesserim. Etenim præcepti huius non solum immemores, sed etiam ignari mihi videntur. tanta hoc tempore animos eorum habendi cupido, veluti tabes incessit: inhiant possessionibus, prædia excolunt, auro insubant, emunt, venduntq; quæstui per omnia student. At si qui melioris propositi videntur neque possidentes, neque negotiantes, quod est multò turpius, sedentes munera expectant, atque omne vitæ decus mercede corruptum habent, dum quasi uenalem præferunt sanctitatem. Sed longè, quàm volui, digressus sum, dum me temporū nostrorū piget, & edetq;.* Hæc B. Sulpitius de temporibus suis, quid autē dicturus esset, si modò viueret? Profectò exclamaret cum Hieremia. *A maiore usq; ad minorem omnes auaritiæ student, & à Propheta usq; ad Sacerdotē cuncti faciunt dolum.* Sed hæc à nobis recitata sunt, non quò vitia, quæ inter Clericos vigent, carpere velimus, sed quò legum Venetarum æquitatem aperiamus. Multas, easque admodum graues iacturas Respub. facit, vbi suis possessionibus, & bonis in Ecclesiam translatis, priuatur obsequijs, & muneribus omnibus, quæ à priuatis personis ei præstari debent, & Principes ipsi, qui ex proscriptionibus, venditionibus, & le-

Sac. hist.
lib. 1.

gationibus ad extraneos multa commoda, emolumentaq; percipere solent, ijs omnibus vt perpetuò careant, necesse est. Quo fit, vt in multis locis, & præsertim in Regno Gallia, more, atque legibus iam pridem receptum sit, vt æstimationis ijs omnibus, quæ Ecclesiæ donantur, tertia pars fisco Regio cedat, iure Morticini, vt vocant: Quod igitur summi Principes plerique faciunt, & iure faciunt, vt minimè gratuitam esse velint acquirendi fundos Ecclesijs potestatem factam, Id etiam à Venetâ Rep. optimo iure potuisse fieri, quis neget? Non tamen facit, & gratis, vbi opus fuerit, parata est, eiusmodi facultatem, licentiamque concedere. Et tu iniquitatis illam arguis, atque leges suas?

At Nicephorus Phocas huiusmodi legem sanxit. Quis hoc ait? Baronius. Vndenam? Ex suo sensu. Itane verò? Planissimum est, & ex ijs, quæ superius dicta sunt euidentissimè constat, cum ageretur de lege trium Augustorum, quæ fuit abrogata. Sed faciamus, Nicephorum sanxisse huiusmodi legem, qualem Resp. sanxit, quid postea? Num pendet à legislatore legis iniquitas, aut æquitas? Quàm multæ leges profectæ sunt ab improbis, immo sceleratis viris, quæ bono publico expediunt, & quàm æquissimæ sunt? Si tibi Nicephorus Phocas autor non placet, alij permulti sunt & sanctitate, & prudentiâ celeberrimi Principes, quibus autoribus hæc à Rep. decreta sunt. Sanctus Ludouicus Rex id in Galliâ statuit, Carolus Magnus in Saxoniâ, Eduardus tertius in Angliâ, & Catholici Reges in Lusitaniâ. Viget eadem lex in Aragoniâ, cæterâque Hispaniâ, viget in Germaniâ, & in multis Italiae vrbibus, & oppidis, quin etiam à Summis Pontificibus non semel promulgata est. Quid quod etiam in hoc ipso genere legem illam de Viduis, Clericis omnibus probrosam, & perniciosam tu vis à tribus Imperatoribus Valentiniano, Valente, & Gratiano, non nisi conniunte Damaso Pontifice, constitutam fuisse? veriùs dicere poteras; obsequente. Sed esto conniuerit, immo, quod in Annali-

bus

bus tuis probare contendis, autor ipse fuerit præcipuus, quod tamen non constat, sed illud tantummodò Imperatores ad ipsum Damasum exemplum legis misisse, & eorum iussu in Ecclesijs promulgatam esse: sed esto, vt diximus, autor fuerit, & quidem præcipuus, nunquid Pontifex ipse edixit, & pro imperio iussit? Non audebis hoc dicere. At eam Martianus Imp. amplissimè reuocauit. Miramur, cur non dixeris, Pontificem potestate suâ irritam fecisse, aut Imp. Martianum coegisse, vt id faceret. Ista quidem inter se duo vehementer pugnant, Damasum huius legis, quam etiam Diuus Hieronymus bonum cauterium appellauit, condendæ primum autorem fuisse; & propter eiusdem legis iniquitatem tantam cladem ab irato Numine illatam esse, vt Vrbs à Vandalis capta fuerit. Ais, nullam hætenus promulgatam fuisse legem, quæ contra iura Ecclesiæ esset; quin fuerit contrarijs legibus abrogata. Ecquis abrogauit? Non alius certè, quàm qui iussit. Quânam autem de causâ? Audiamus Martianum Imp. superiùs à te laudatum, qui sic præfatur. *Sæpe materiam scribendis, ferendisq; legibus negotia inopinatò exorta suppeditant, & aut nouas constitui sanctiones, aut duriùs, & asperiùs latas faciunt abrogare. Aequalis enim in utroque æquitas est, vel promulgare, quæ iusta sunt, vel antiquare, quæ grauiasunt.* Eadem ferè dixerat in præcedenti constitutione cum Valentiniano. *Multa in sanciendo legibus non solum sibi vindicat, verùm etiam temporis ratio persuadet: non quòd præceptorum diuersitas placeat, sed quòd euentuum qualitas pensius facit esse iudicium, & firmitus constituto robur est, quotiens prioris sententiæ magis, magisq; probata succedit.* Cur igitur nos ita percontaris stomachabundè. *Stabunt ne leges vestrae?* Stabunt sanè, Deo propitio, ac iuuante, stabunt, quandiu Reipub. conducere visum fuerit, & quandiu temporis ratio, & rerum euentus varijs, qui Reip. præfecti sunt, persuaferint, ipsas nonnihil immutandas, aut etiam antiquandas esse. Cæterùm maledictis illis, quæ de more iacis,

An. 10. 4.
An. Dñi
370

Ep. 28

C. Theo.
nouel. li.
3. tit. 6

minimè respondendum arbitramur; propterea quòd cōtra iura Ecclesiæ nihil est actum, vt ipse calumniaris.

Sed ad eas litteras veniamus, quas ad Patriarchas, cæterosque Præsules Ecclesiasticos, qui Venetæ ditionis essent, Senatus dedit, & ostendamus, quantâ eum iniuriâ reprehenderis, atque exagitâris. Illa quidem conciliandæ beneuolentiæ est egregia ratio, quâ tibi viam probè munis, exprobratio beneficiorum, & eorum præcipuè, quæ recens à Sede Apostolica in Remp. profecta dicis. Quid quod etiam Ducem, & Senatum arguis, atque condemnas animi parùm memoris, atque ingrati crimine? Quid autem diceres, nisi consignata publicis monumentis extarent, & celebris admodum esset apud omnes eorum memoria, quæ pro Catholicæ fidei propagatione, & pro huius sedis amplitudine à Venetis sunt gesta? Vetera omittamus, neque enim contendere in præsentia volumus, & illud pugnare, vtri superiores beneficijs sint; si quidem pauciora non rependit Resp. quàm à vobis acceperit; idque dissimulare hoc loco tuæ ingenuitatis non erat. Sed videamus cuiusmodi sit id, quod nobis obijcis de auxilijs à Pio V. Pontifice, cum bello Turcarum premeretur, proximè allatis. Causa quidem communis agebatur Christianorum omniū, quibus prospicere Summi Pontificis partes erant: Sed præcipua causa Pontificis nō minùs, quàm Reip. si quidem Venetâ classe deuictâ, atque profligatâ, si Turcæ in intima hæc maria penetraffent (quod pro immensâ suâ benignitate Deus auertit) quid Pontificiæ ditionis oppidis factum esset? immo verò quid Romæ ipsi, cæteræque Italiæ? Has ergo clades anteuertere, & imminentem hostem arcere ab Italiâ nonne Pontificis intererat, atque eò magis, quò maior illi iactura subeunda erat? Non enim amittendi principatus periculum tantùm impendebat, sed, quod multò pluris faciendum erat, autoritatis illius, & iurisdictionis, quam habet vt summus Ecclesiæ Pastor in Christianum gregem, quo vel amisso, vel in teterrimam seruitu-

tem abducto, quid reliquum fuisset ipsi Romano Pontifici? Define igitur obiectare Venetis ea, quæ communibus viribus, & pro communi defensione in publico Christianæ Reipub. discrimine sunt peracta: quandoquidem neque vobis beneficij loco Veneti ducunt id exprobrandum quod non exiguo duorum, vel trium annorum curriculo circumscriptum est, sed longissimâ tot annorum serie cōtinuatum, suis vigilijs, impensis, & laboribus fieri, vt vos ab incursionibus hostilibus, & periculis tuti, vel in vtramvis aurem dormiatis, Quod autem addis *ob immensam Pontificis beneficentiam, & munificam erga Venetos largitatem Ecclesiam vel adhuc operatam esse ita, vt eris alieni dissoluendi reliqua sit nulla spes:* rationes, quæ in Codicibus extant accepti, & expensi aperitissimè docent, vtrum ad id bellum pecuniæ tantum contuleritis, quantum ex formulâ fæderis debebatis. Quòd si tunc propter inopiam ærarij Pontificij aliquid æris alieni fuit à vobis conflatum, miramur, id hætenus dissolutum minimè fuisse, cum præsertim ex ijs, qui Pio Quinto successerunt, Pontifices aliqui, vt fama celebris est, ingentem auri vim ærario publico ingesserint. Certè vitio, aut culpâ Reipublicæ factum nunquam est, vt vos nomina vestra nondum expedieritis. Impendia, quæ sustinere ipsa coacta fuit, vt expleret ea, quæ istinc defuerunt, æquo animo tulit. Et quamvis à Pontifice non fuerit ad id fastigium euecta, quò Carolus Magnus, ita tamen ipsa etiam animata fuit, vt quæque grauissima imposita sibi pati non recusaret: Et ille quidem quàm firmissimis opibus innixus, & suâ amplitudine satis, superque tutus aduersus omnem vim, quæ posset alicundè inferri, ab Apostolicâ sede impositum iugum ferendum prædicabat, etiam vix ferendum; Non tamen ipse vix ferenda vnquàm tulit, quinimmo cultus à Pōtifice summis obsequijs, gerere cuncta poterat arbitrato suo: Resp. autem, quicum agitur longè aliâ ratione, multa graua, multaque aspera perpessa fuit,

fuit, & vix ferenda quidem tolerare potuit, quæ verò nullo modo ferenda sunt, perpeti nullo modo debet.

Dicis, *ad salutem, non ad interitum promulgatum in eius Præsides fuisse de illata excommunicatione decretum* : immo nō solum nobis ipsis, sed etiam bonis omnibus persuasum est, si omnes Inferorum Furiae in vnum coissent, ut à diuino cultu hanc urbem, imperiumque Venetum abducerent, non potuisse deterius ab illis consuli, quam fuerit à vobis consultum. Et audes dicere, ad animarum salutem decretum excommunicationis à vobis promulgatum esse? Si de animarum salute solliciti essetis, temerè non conijceretis illas in tam apertum discrimen, & caueretis illud, quod D. Augustinus in primis cauendum præcipit, *ne dum consulere alijs videri vultis, vestrum emolumentum ibi potius, quam illorum utilitatem attendatis*. Equidem nihil hoc tempore agitur de ijs, quæ spectant ad æternam salutem, sed tantum de quibusdam emolumentis, & commodis vestris, quæ, nescimus, quo spiritu, & quo zelo ducti, non modò publicis omnium commodis ducitis anteponenda, sed etiam, quod lacrimis dignum, est, ipsi æternæ saluti; & dummodò id, quod intenditis, obtineatis, tot animarum millia in perniciem trahere minimè veremini. Utinam cogitatio hæc hæreret in mentibus vestris, profectò tam faciles non essetis ad excommunicationis, aut interdicti sententiam proferendam.

Quòd autē præcipuis cōtumelijs exagitas Ducē nostrū sūmā integritate, atque innocentia singulari præditum, cuius eximia virtus, & pietas erga Deum, & patriam multis clarissimis documentis spectatissima est, quem Deus hoc tempore ad gubernacula Reip. destinavit, ut esset, qui pro tuenda eius dignitate, & salute iugiter excubaret, & qui omnes motus, conatusque aduersariorum acerrimè prohiberet, more tuo id facis, qui maledicere potius, quam benedicere assueueris. Contumax minimè est, qui se, suaque defendit, sed superbus, & iniurius est, qui iura alterius inuadit, cui concede-

reignauit, resistere autem constantiæ, & fortitudinis est. Quare illud ex diuinis Oraculis, quod contra Ducem ipsum attulisti, *Sedes Ducum superbiorum destruxit Deus*. vide, ne contra vos ipsos potius sit. Nam ubi nam sedes Ducum superbiorum, nisi in eâ vrbe, quam, Sibylla in suis carminibus *ἡ αὐχένων* appellauit; & de quâ in Esaia scriptum est. *Et terram gigantum detrahes in ruinam*. Et etiam in sacrâ Apocalypsi. *Quantum glorificauit se & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum, quia in corde suo dicit: sedeo regina, & vidua non sum, & luctum non videbo*. quem locum ita explicauit Abbas Ioachimus. *Sedet utiq; regina per imperij gloriam, & vidua non est per Pontificij gratiam, & luctum non videt per utriusq; protectionis instantiam*. Idem quoque recenset causas diuini iudicij his verbis. *Non ambigo, quin sit futurum, quod ira Dei veniat super Ecclesiarum Rectores, & Præsides pro eo, quod Dei seruitiū non solum impediunt, sed etiā adulterant verbū Dei*.

Cap. 15.

Cap. 18.

Com. in Hierem. c. 21.

ibi. c. 24.

Sed, his omiſſis, exempla ponderanda sunt, ad quæ nos prouocare instituiſti. Primum est illud Bonifacij Comit̃is, qui à D. Augustino petitus est anathemate; Propterea quod hominem confugientem ad Ecclesiam, è liminibus raptum, deruſerat in carcerem. Eiusmodi ne criminis à te Dux atque Senatus arguitur? Non certè, inquires. Cur ergo rem vsurpaſti à noſtrâ cauſâ alieniſſimam? *Vt ostendam*, inquis, *quantopere minorum quoque Episcoporum sint reueriti summi Duces utcumque latas excommunicationis ſententias*. Si hæc ita geſta ſunt, prout narrantur, expedita reſponſio, Bonifacium comitem pendere omninò ſolitum à nutu D. Augustini, cui non modò deuinctus erat quàm familiariffimo obſequio, ſed etiam eius monitis, ac præceptis informandum ita ſe tradiderat, vt nefas exiſtimaret, quicquid imperatum eſſet, ab eiufdem autoritate, conſilioque diſcedere, quod cum D. Augustinus non ignoraret, vt viri pietatem, & tolerantiam magis exerceret iure imperij, quod habebat in ipſum, vt liberè voluit. Quamquam huius hiftoriæ fides nutat aliqua-

Bar. An.
tomo 5.
an. 422.

C. Theo.
lib. 9. tit.
43. de his
qui ad ec-
clesiā cō-
fugiunt.

Bar. An.
to. 4. an.
no 392.

Bar. To. 5.
an. Dñi
396

Id. To. 5.
an. 396.

aliquatenus. Nam illa epistola, quę ascribitur Diuo Augu-
stino, vna ex illis est, quę non satis liquet, an à D. Augustino
fuerit conscripta: id, quod etiam, ipse testaris. Et profectò
ad id persuadendum suppetit coniectura sanèquàm efficax,
Nam cum Theodosius vnà cum filijs Arcadio, & Honorio
Augustis sanxisset, vt debitores, qui ad Ecclesias confuge-
rant, illico à latebris extraherentur, aut si quem Clerici de-
fendendum susceperent, debitum pro eo soluerent: Manife-
stum est id, quod etiam tu refers, D. Augustinum vigore hu-
ius constitutionis compulsum fuisse dependere id, quod de-
bebat quidam Fastius, propterea quòd ipsum confugien-
tē ad Ecclesiā texerat. Quòd si debitores ab Ecclesijs abstra-
here ius erat, quātò magis homines sceleratos, & morte di-
gnissimos, cuiusmodi erat ille, quē Bonifacius abstraxerat?

Hic obijcies; sat scimus; exemplum D. Ambrosij, se-
cundo loco à te propositum, qui vltionem impetrauit à
Deo contra milites illos, qui Cresconium vi raptum ab al-
tari diuulserant. At enim id facinus perpetratum constat in
contumeliam, & contemptum Catholicę religionis: Nam
duces militum Arrianā perfidiā erant imbuti, ideoque Ec-
clesiam Catholicam contaminare, & violare aggressi, D.
Ambrosium, & omnes clericos, qui obiectis corporibus,
supplicem tegebant, insolentiùs habuerant.

Tertiū exēplū de Andronico pręfide Pēta-
polis in Aegypto miramur, quonā consilio à te fuerit prolatū. Ille non modò
fontes, sed innocentes etiam exquisitissimis torquebat sup-
plicijs, & inusitato quodam tormentorum genere vteba-
tur, vt doloris sensum multò acerbio-rem faceret, &, quod
nefandissimum est, cū re ipsā, tūm verbis in Christum con-
uicia iactauerat. Horum criminum compertus meritò à
collectā Synodo damnatus est, & anathemate percussus.
Prætermittere igitur poteras huiusmodi exemplum, sicut
etiam illa Imperatorum Philippi, Theodosij, & Friderici,
quę toto, quod aiunt, coelo à re propositā distant. Et quo-

niam

niam Dux ipse in suis litteris conquestus est, & quidem optimo iure de austeritate Pontificis, quòd legatum Reip. à se non auditum dimmiserit, plus, inquis, illi tributum, quàm oportuisset: Nam etiam in conspectum suum non admittere legatum potuisse Pontificem, exemplo Nicolai, qui prohibuit Lotharium Regē, ne Romam veniret: & Alexandri Tertij, qui repulit legatos Regis Angliæ, missos ad excusandum Regem de nece illatâ Sancto Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo. Nolumus in præsentia disquirere, An Pontifices hi, quos commemoras benè, an malè se gesserint. Fortè atrocitas criminum, quorum hi Reges arguebantur, eiusmodi seueritatem exigebat, propter aliorum exemplum, & etiā Nicolao Pontifici iusta metus causa, Alexandro verò suspicio fraudis non deerat. Quomodocumque res se habuerit, hæc insuper tibi dicta sunt. Primum cum de ijs, quæ spectant ad summum finem Regiæ potestatis, quod est bonum publicum, leges à Senatu sancitæ, & editæ fuerint, eas non eguisse Pontificis maximi autoritate, quâ comprobarentur, nec aliud opus fuisse, nisi vt de earumdem æquitate ipse doceretur, id quod orator Reip. facturus aduenerat. Deinde etiam si de his rebus Pontifex aliquid cognoscere, vt iudex debuisset, illud conuenire inter omnes, iudices illos minimè laudandos esse, quinimmo reprehendendos, qui, re non satis perspectâ, sententiam ferunt; celebrisque est vox illa *Qui aliquid statuit inaudita altera parte, licet æquum statuat, haud æquus est.* Constituerunt id Ethnici, à naturâ tantum informati, & nos, qui Christianæ religionis præceptis instituti sumus, & aspiramus ad ea, quæ naturam multum excedunt, deteriores illis apparere volumus, & magis cum à prudentiâ, tum à iustitiâ remoti? Maximus autem Pontifex, si quis alius, facilem cunctis aditum, atque aures præbere debet. Primò quia Christi Domini patientiam, & benignitatem quàm maximè refert; Deinde quia supremum iudicem agit; Nam si minores iudices per imprudentiam, aut inconsideran-

Epist. 8.
ad Flavia
num Nic
Pap. ep. 9

siderantiam aliquid egerint, potest id facile per maiores corrigi, & emendari. At sanari vix potest, si quid perperam statuatur is, penes quem summa est autoritas iudicandi. Quapropter non minus verè, quàm grauitè à Leone magno Pontifice dictum est. *Nos, qui Sacerdotum Domini maturavimus esse iudicia, nihil possumus, incognitis rebus, cuiusq; partis in præiudicium definire, quæ gesta sunt veraciter audiamus.* At, inquis, *Legatus vester à Pontifice auditus fuit.* Quonam modo auditus? Ut iustis rationibus, quibus ita decretum fuerat, diligenter expensis, atque examinatis, prout res exigebat, ab incepto desisteret? Atqui Pontifex ipse apud se rem iam dudum constitutam, & deliberatam habebat, idque palam prædicare, & denuntiare veritus non fuerat, antequàm audiret, neque verò audire sustinuit præter oppido pauca, potiora neglexit. Quis hæc æquo animo ferat, aut non vehementer exoptulet? Liberis hominibus id concedi solet, ut si minus cætera, vox saltem libera sit, quâ possint animi sui sensum declarare: Vnus est Baronius, qui ne hiscere quidem iubet. Sed tacere, quæ vera sunt, nec possumus, nec debemus. Pontificiæ amplitudini tantum deferimus, quantum à Christianis hominibus deferri debet: Sed agitur honor, dignitas, & existimatio Reip. quæ si priuatus quispiam negligere citra culpam non potest, quantò minus ij, qui publicam personam gerunt, & in quos omnes oculos, atque ora conuertunt? Agitur etiam salus cunctorum ciuium, quorum cōmodis inservire, & inuigilare Principis munus est, quod recusare non licet. Dux igitur iniuriosus non est in Pontificem, si præiudicia, quibus grauitè læsus fuit, ab ipso facta de Rep. modestè conqueritur, & si nimiam celeritate dicit, eum præcipitasse sententiam, videndum est, idne verè dixerit, an falsò, non illicò reprehendendum eâ tantum de causâ, quòd dixit. sunt hæc leuissima præ ijs, quæ D. Cyprianus in Stephanum Pontificem non modò dixit, sed gessit; Et tamen D. Augustinus prædicat non ideo à charitate ipsum excidisse,

lib. 1. cō.
tra Don

cidisse, tamen agebatur eo tempore de rebus ijs, in quas Pontifex ipse habet præcipuum ius, & auctoritatem, nempe de sacramento Baptismi. Porro licere vis, idque probare contendis, nullo planè seruatò iuris ordine Pontifici summo quamlibet sententiam ferre, idque definis Nicolai Pontificis auctoritate. In compertis fortasse criminibus; at in ijs, quæ dubitationem non obscuram habent, & ambigua sunt, id minime licet: multò minùs in ijs, quæ, iustæ reprehensioni minime obnoxia, patent cuilibet, & ad sensum exposita sunt, cuiusmodi sunt ea, de quibus Dux, & Senatus reprehenditur. Nicolaus sanè Pontifex, quo tu autore usus es, cum D. Gregorij sententiam quandam recitasset, hæc eidem subiicit. *Sed quid hoc exemplo, nisi nos admonemur, ne ad proferendam sententiam unquam precipites esse debeamus, ne temerè indiscussa iudicemus, ne qualibet malè audita nos moueant, ne passim dicta sine probatione credamus,* et cætera, quæ latè ibidem, atque alibi prosequitur; ex quibus cōcludere est, non semper summo Pontifici licere (id quod tu vis) si quomodocumque rem perspectam habuerit, nullo seruatò ordine iudiciario, ad excommunicationis sententiā procedere; Quod si omnia Pontifici licent sine vllò discrimine, quidni etiam liceat Naturæ iura pervertere, & quod iniquum est, id quàmæquissimum reddere? Sanctus ille Iob caput suum deuouebat his verbis. 31.

Si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea cum disceptarent aduersus me. Baronius autem Pontifici autor esse voluit, ut ne mancipiorum quidem loco Ducem, & Senatum haberet. Sed iam ad eū locum venimus, in quo tu malos Tragedos imitatus, ut est apud Horatium.

Proijcis ampullas, & Sesquipedalia verba.

Nimirum ab exordio nascentis Ecclesiæ ab ijs, qui se Catholici cos profitentur contumaciores litteras datas non fuisse. Probare intendis, non licuisse Duci iudicare summum Pontificē, sed eò non peruenis, nisi longissimo verborum circuitu, & anfractu; ideoque exaggerationē satis amplam instituis, atque ita gra

Art. pœc.

datim pergis . Non licet tibi iudicare Clericulū, quomodo
 Diaconum, vel Sacerdotem? Quomodo Episcopum? Quo-
 modo verò Archiepiscopum, & Patriarchas? Hanc verò
 exaggerationem tam bellè factam vtrinque munis & à fron-
 te, & à tergo autoritatibus diuinæ scripturæ, & sanctorum
 Patrum, quæ contemptores acerbè damnant, & execrantur;
 contempsisse autem Ducem minimè demonstras, neque vn-
 quam demonstrare poteris, quicquid moliaris. Nam si qui-
 cumque non paret, etiam contemnit, nulla erit iussio tam
 peruersa, & iniqua, cui non sit obsequendum: Sed in eodem
 luto tu semper hæsitās, & de more id, quod esset proban-
 dum, quasi certum assumis. Hoc igitur tamquam vallo sub-
 lato, quod circumduxisti, exaggeratio tua quàm facillimè
 corruet. Quid ais, non posse à summis Reip. magistratibus
 iudicari vel minimum Clericulum? satis multa superiùs di-
 cta sunt à nobis in hanc sententiam, & firmissimis argumen-
 tis comprobatum, non ad alios, quàm ad eos ipsos pertine-
 re vniuersa iudicia; quamuis grauissima crimina tantùm sibi
 reseruauerint, cetera verò Episcoporum iudicio permise-
 rint, idque nullā necessitate, sed pietate adducti, vt Ecclesia-
 sticas personas magis honestarent; neque verò principes
 ouium numero tantùm sunt habendi; sunt etiam ipsi Pasto-
 res: Quid enim tam frequens occurrit in carminibus om-
 nium poetarum, quàm illud: ποιμένες λαῶν . Et hi quidem vos
 omnes tam multis seculorum ætatibus præcesserunt, quot
 ab orbe cōdito numerantur vsque ad Christum natum, cu-
 ius consilij non fuit rectè constituta euertere, & detrahare
 Principibus aliquid ex eo, quod haberent. Quapropter ma-
 net adhuc illis suum ius planè integrum, neque pastores ef-
 fe desinunt ex eo, quod facti sunt oues, quemadmodum &
 vos, quod Pastores creati estis, non ex eo simul oues esse
 desijstis: Nam potestates discretæ sunt, & aliud est vestrum
 Forum, aliud verò Principum, vt superiùs ostendimus: mi-
 rum autem est, tam latum discrimen à vobis non videri, qui
 polletis

i. pastores
 populo-
 rum .

polletis alioqui tanta ingenij acie, vt nonnunquam fecernā
tis ea, quæ distingui vix possunt. Possumus equidē exclama
re, O Tempora, ò mores? D. Gregorius Imperatores Domi
nos suos appellabat, eidemq; omnia tributa fuisse, affirma
bat, & concessum à Deo, vt non solum militibus, sed etiam
Sacerdotibus dominarentur: immo Christum quoque ipsū epist. 64
lib. 2.
ita cum Imperatore loquentem inducit. *Sacerdotes meos tue
manui commisi.* Vos autem, Christi autoritate posthabitā, ani
mi supra quā dici potest elati, & inflati recusatis omnino,
& abijcitis Principum imperia, neq; sustinere vultis, vt ali
quā vobis ratione præsint, quasi turpe, atq; omninò indeco
rū sit, ijs debita obsequia præstare, quibus diuino iussu præ
standa sunt, & sacerdotes Christus voluerit instituere nō ad
specimen, & documentum humilitatis, sed contumaciæ, &
superbiæ.

Cæterum iam peruenimus ad summum exaggerationis
fastigium. Audet ne, inquis, Dux vester Christi Vicariū iudi
care? Antequā aliquid respondeamus, quærimus à te, An
Apostolorum Principem Paulus iudicarit, quando non mo
dò ipsum commonefecit, sed etiā eidem in faciem obstitit?
Iudicauitne Ioannem Pontificem Sanctus Ignatius Cōstan
tinopolitanus Antistes, propterea quòd ei non paruit, & à Bar. An.
To. x. an.
no 878.
susceptā prouinciā non destitit, licet anathemate intento
ab ipso Pontifice, cuius hæc sunt verba. *Porro si intra triginta
intervallo dierum omnes, quos vel tu, vel episcopi tui consecrasse
in aliquo gradu putantur ecclesie à totius regionis Bulgaria ter
minis non eduxeris, & te met ipsam ab omni ecclesie illius iure
diæcesos non subduxeris; tamdiu sancto corpore, & pretioso san
guine Domini nostri Iesu Christi post duos menses à die numerā
dos, qua huius epistola totum acceperis, esto priuatus, quādiu his
obstinatus decretis nostris minime obedientie colla submiseris.
Iam uero si pertinaciter, &c.* Tu quidem fateris, D. Ignatium
non peccasse, quamuis Pontifici non obtemperauerit; & cau
sam affers, quòd iura suæ ecclesie cōseruare omninò debue
rat, &

rat, & pollicitatione solemnī obstrictus, & iureiurando: neque verò id prætermittere poterat, nisi æternæ vitæ dispendio. Hæc eadem Dux in præsentia dicit, atq; palam fatetur, commoda, existimationem, & salutem suorū civiū, quæ suæ prouidentia à Deo commendata sunt, à se non potuisse absq; notâ negligi, quâ præclarâ conscientia sustentatur, neq; horret execrationes sibi iniquissimè impositas. Quid ais eū velle iudicare summum Pontificem? Aliud est, aliquid agere pro tribunali tamquam cognitor, & iudex; aliud, si quid minus rectè ab aliquo constitutum est, id cōqueri, & enunciare. Nunquid Summus Pontifex errare, & labi non potest in ferendâ sententiâ? Id verò omnes Theologi pro certo affirmant, & res ipsa loquitur: refertissimæ sunt enim historiae eiusmodi exemplis. Hæc omnia si iudicia sunt, vt tibi videntur, negari non potest, quin etiam Duci licuerit ita iudicare Pontificē, idq; eò magis, quò maiora sunt incōmoda, & detrimenta, quibus affecta est Resp. ex eo, quod præcipitanter egit. Haftenus dictum est in genere de litteris Reip. quas tu *contumacia plenas, & contemptu refertas*, vocasti.

Supereſt, vt singula capita examinentur, quæ à te sunt re-
prehensa. Non enim omnia recensēs, sed, datâ operâ, præter-
mittis ea, quæ maximè faciunt ad rem nostram, illa verò
commemoras, quæ à cæteris diuulsa, offendere pias aures
aliquatenus videri possint. Sed Citharædorum more, ante-
quam canere incipias, ad aures præparandas præcentrationem
adhibes: At non scitè, nec aptè. Nam eadem chordâ semper
oberras, vt ille apud Horatium. Ais *per Ducem, atque mini-*
stros Reip. perperam multa perpetrata esse; quæ diu, multumq;
disimulata fuerunt ab apostolica sede. Nullum certum crimen
profers, personis, locis, atque temporibus distinctum: sed
summa quædam attingis, *Perlatas fuisse Romam iugiter que-*
relas de dira persecutione Episcoporum, de foro Ecclesiastico in-
tercepto, de expilatis bonis Ecclesiarum, de inuasīs Ecclesijs, &
violato sacro Asylo, de contempta litterarum Apostolicarum, præ-
sertim

*sertim autem bulla in cena Domini promulgari solita, de verbis contumeliosis, & scōmatibus iactis in Sanctæ R. E. clerum, immò in ipsum summum Pontificem. Adeoque hanc hyperbolem auges, ut dicas, si ex sacrorum præscripto canonum res agenda fuissent, guttas pluvie superatura fuisse fulmina anathematis. Quid potest vel acerbius, vel atrocius dici? Declamare videris in Neronem aliquem, aut Iulianum Apostatam, non Parænesin scribere ad aliquam Christianam Rempub. Ut congeras licentiùs maledicta, comminisceris ipsa crimina; neque verò te pudet, id ætatis, & dignitatis hominem tam apertè mentiri. Argumenta verò non longè petenda sunt. Coar-gueris tuo ipsius testimonio. Meministi ne quod initio tuæ adhortationis dixisti, dum Senatum compellares his ipsis Apostoli verbis. *Currebatis bene, quis vos impediuit veritati* Gal. 5. *non obedire?* Si antequàm hæc controuersia incideret ij, qui Remp. administrant, currebant bene, idque tuo iudicio, quomodo rei tot tantorumquæ criminum esse poterant? Falsa igitur ea sunt, & pleraque à te conficta. Nam si quis est à Rep. vel exilio, vel aliâ penâ mulctatus ex ordine Ecclesiastico, id non religionis odio factum est, aut aliquo contemptu, sed quòd res ita exigeret ex præscripto iustitiæ, quam exercere in quoscumque homines facinorosos, præcipuè verò in factiosos, & seditionum autores ad ipsam Remp. pertinet; cetera verò quæ longâ serie numerando per censēs, sunt commenta, & mendacia; non enim Resp. Ecclesias compilauit, & contaminauit: si quid compertum habebas, edere te oportuerat, non calumniari.*

De contemptu litterarum Apostolicarum, & bullæ in cenâ Domini promulgari solitæ, iure nihil potest obijci, vel reprehendi neque enim à Senatu Veneto quicquam fieri solet, quod à ceteris Christianis, Catholicisque principibus effici non soleat: hos autem nihil agere pro certo habendum est, quod æquitati non congruat, & rationi non sit consentaneum. De scommatibus, & dieterijs, vnde id tibi constat

constat? ex rumoribus vulgi? At his adhibere fidem leuissimæ mentis est. Ad nos etiam multa perlata sunt, quæ istic in nos iactari solent, & tamen his non mouemur, quia despicienda, & pro nihilo putanda sunt, ut lex prudentiæ nos docet.

Verum hinc prætereunda non est singularis inconstantia tua. Paulò ante dixeras, & subinde usque ad nauseam repetis, & inculcas, non licere alicui de summo Pontifice sententiam ferre, & tamen pro summâ tuâ gravitate, atque sapientiâ audes improbare, & damnare actiones non vnius, sed multorum sanctæ memoriæ Pontificum, quos non obscure torporis insimulas, atque negligentia; non minùs in Pontifices iniquus, & iniuriosus, quàm in Remp. fuisti. Libet igitur verba, quæ aduersus eam protulisti in te ipsum conuertere. Vnde tanta tibi autoritas, ut iudices non modò vnum iudicem vniuersorum, sed multos pariter iudices? Hoc verò testimonium præclarum est innocentia; suæ, neque enim passi fuissent sanctissimi viri, quales non modò nomine, sed re quoque ipsa fuisse multos nouimus ex ijs, qui præcesserunt, ut impunita, atque inulta essent tot, tantaque ctimina; si quidem ijs Resp. obnoxia fuisset.

Verumtamen his maledictis non contentus, quæ in eam effudisti, pergis adhuc insectari Principem nostrum, quem non satis habuisti superbiæ, contumaciæque accusare, sed etiam, quod omnes piæ aures plurimùm horrent, blasphemia; atque impietatis nomine condemnas. Sic autem id colligis. *Dux ait, sententiam excommunicationis à summo Pontifice latam esse contra omnem rationis formam, diuinamq; scripturam, ac doctrinam patrum, & sanctos canones, insuper esse iniustam, indebitam, nulliusq; momenti. Ergo blasphemus, & impius est. Ut eiusmodi consecutio fidem mereretur, necesse erat alterutrum comprobare, aut in genere nihil tale unquam à summo Pontifice proficisci posse, aut speciatim hanc sententiam Pontificis talem non esse, qualem Dux ipse prædicat. Neutrum tamen facis, sed præter inanem verborum*

borum strepitum nihil affers, nisi fortè Rabfacis litteræ aliquid efficiunt, quas ille in hanc sententiam scripsit ad Ezechiam. *Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam; neque* 4. Reg. 19 *dicas, non tradetur Hierusalem in manibus Regis Assyriorum,* ita, vt hoc modo texenda sit ratiocinatio. Rabfaxes scripsit, Ezechiam non euasurum manus Regis Assyriorum, etiamsi Deus ipse vellet, & conaretur ipsum liberare: Ergo Dux Veneratorum est impius, & blasphemus, vel, Ergo Pontifex non tulit indebitam, & iniustam sententiam. O egregiam Dialecticam.

Non dissimilis est altera, quæ huic proximè succedit ratiocinatio. Excommunicationis sententia non caruit auctoritate pronuntiantis, nec alia necessaria ei defuerunt ad actum legitimum conducentia. Ergo dici non potest nulla, vel iniusta. Singulæ partes, & conditiones erant euoluedæ, explicandæ, illustrandæ, tu tamen omnes inuoluis, obscuras, & compingis in illud. *Et alia. siue & cætera,* more Tabellionum, atque in eâ re, quæ caput controuersię continet, planè mutus es, in eâ verbosissimus, quæ comprobatione non eget. Inutilem sumis laborem, vt ostendas auctoritatem, quam habent Romani Pontifices à Christo Domino fuisse collatam, innumera testimonia sanctorum patrum, quibus nos periuadeas, in medium affers, quasi veiò id à nobis in dubium reuocetur, & vltro Dux, & Senatus ipse non profiteatur. *Velle se in sancta fide catholica, & Apostolica, atque in* in litteris
Ducis ad
Præfules
datis. *obseruantia erga Sanctam R. E. persistere, & perseuerare, quam*
sui maiores à prima huius ciuitatis origine hucusque, diuina comitante gratia, & sine ulla intermissione coluerunt. Hæc si à te non fuerunt animaduersa, inconsiderantię; si non intellecta, ignorantia, si non expensa, vt par erat, imprudentia, si verò de industriâ prætermissa sunt, improbitatis, & malitiæ cuiusdam tuit. Nihil est in his litteris, quod, vt tu calumniaris, impietatem, & contemptum oleat. Sed vniuersa, quæ inibi scripta sunt erga sanctam Apostolicam sedem testantur ob-

1   seruantiã

seruantiam summam, atque reuerentiam, præcipueque erga sanctissimum, qui in illâ sedet hoc tempore, Paulum V. quem debitâ veneratione profecuta est Veneta Resp. & plurimi semper fecit ob eximias, & egregias animi virtutes, vnde etiam apud barbaras, & remotissimas gentes, nedum apud Christianos expectationem initio sui Pontificatus summam excitauit. Vtinam verò tam facilem se non præbuisset ad fidem adhibendam inuidis, atque obtreçtatoribus, qui nihil aliud student, quàm discordias serere, atque huic peruersæ cupiditati religionem obtendunt. Sed certò speramus, atque confidimus, aliquando fore, vt mentem, atque sensum horum hominum, quisnam sit, intelligat, & quò spectent eorum studia, atque omnes conatus, & re ipsâ comperiat, optimos, sanctissimosque Pontifices, quotquot ante se fuerunt, non torporis, atque negligentiae, ut eos infimulas, accusandos esse, quinimmo prudentiae, & æquitatis laude mirificè commendandos.

Vidimus hætenus tuum acumen in dialecticis, nunc quântum rei grammaticæ sis peritus cognosci poterit. Vt ostenderes, quanti sit criminis despiciere sententiam excommunicationis (quamuis ea res nihil Ducem, & Senatum attingat, qui non despiciunt) ex Epistolis D. Gregorij decerpisti quoddam testimonium, sed eius mentem, atque sententiam non es assecutus, deceptus homonymia vocum: *Anathema*, & *anathematizare*; quæ minimè eo loco sonant id, quod vulgò solent, nimirum communionem fidelium, interdicere, sed aliquid tanquàm falsum detestari, & abominari, idque nonnunquam etiam iureiurando interposito: Non alia certè apud D. Gregorium illorum verborum est vis, atque notio: Comprobatur id manifestissimè ex his, quæ scripsit ibidem paulò superiùs. *Vestra*, inquit, *excellencia potest, protegente Domino, prauorum hominum scandala cum magna tranquillitate declinare: Priores enim eorum vobis secretò vocandi sunt, atque ipsis ratio reddenda, & peruersa quadam capitula,*

pitula, quæ teneri existimant, coram ipsis sunt anathematizanda, quod si etiam, sicut dicitur, dari à vobis anathema fidei suspicantur, etiam iure iurando firmandum est, vos nunquam eadem Capitula tenere, nunquam tenuisse. Sed libet hanc ipsam rem aliquantulum enucleare, ut manifestior fiat. De Theotista quidam falsi rumores disseminati fuerant, quasi non bene de fide catholicâ sentiret, quâ ex re multi fideles offensionem non modicam contrahebant:angebatur Theotista vehementer, & excruciabatur: Diuus Gregorius illi autor est, ut ad scandalum euitandum accersat præcipuos ex eis, qui fuerant offensi, & coram ipsis anathematizet, hoc est, detestetur ea, quæ sibi imponebantur. Erant autem capita quatuor, quæ his ipsis verbis à D. Gregorio commemorantur. Dicebatur, inquit, contra eos, quia sub obtentu religionis coniugia soluerent, & quia dicerent, quod baptismus peccata penitus non auferret, Et si de iniquitatibus suis quis in triennium penitentiam ageret, postmodum ei peruersè vivere liceret; & quia si compulsi aliquid, de quibus reprehendebantur, anathematizare se dicerent, anathematis vinculo nullo modo teneri. Quis hic non videt, anathematizare nihil aliud significare, quàm auersari, vel palàm detestari; & anathematis vinculum nullum aliud esse, quàm obligationis vinculum, quo se quis obstrinxerat, anathematizando, hoc est palàm detestando? Immoratur paulisper D. Gregorius in singulis his capitibus explicandis, atque refellendis, ita præfatus. Et si sunt, qui certissimè talia sentiunt, vel tenent, quia Christiani non sunt, dubium non est, eosque & ego, & omnes catholici Episcopi, atque vniuersa Ecclesia anathematizemus: tribus igitur primis explicatis, & confutatis, ita quartum aggreditur. Si verò sunt, qui dicunt, quia compulsus quispiam necessitate si anathematizatus fuerit, anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt, quia Christiani non sunt; & alia, quæ tu deinceps prolecutus es. Confer, Baroni, hæc ipsa verba cum superioribus, & videbis de iisdem planè rebus accipienda esse, hoc est de detestatione

apertâ, & execratione, quæ res postremo capite continebā-
 tur. Quomodo igitur hæc de censurâ excōmunicationis in-
 terpretatus es, & expressisti sententiâ à D. Gregorio prorsus
 alienâ? *Obtentum necessitatis non sufficere, ut quis inualidâ, vel
 nullam fuisse excommunicationē dicere possit, quò eam contēnat.*
 Sed errorem errore cumulas. In orâ libri adnotasti Epistolâ
 IX. Nicolai Pontificis, ut adhiberes eum testem istiusmodi
 interpretationis, & tamē Nicolaus Pontifex ne attingit qui-
 dem ea verba, *Si quis necessitate impulsus*. Verum ijs omninò
 prætermisissis, quippe quæ sciret de excommunicatione intel-
 ligi nullo modo posse, axioma tantum illud cōmune sum-
 psit, quod à D. Gregorio fuerat vsurpatum, ut refelleret po-
 stremum ex quatuor erroribus dictis. Axioma autē eiusmodi
 est: *Omnia ligamenta Sanctæ Ecclesiæ valere, & certam habe-
 re vim obligandi, donec quis ab illis per eandem solvatur:* ex quo
 Pontifex collegit, etiâ excommunicationē, quæ sit certum
 quoddâ, & præcipuum genus ligamēti, siue obligationis va-
 lere, nec ullis conatibus solui posse præter quàm absolutio-
 ne. Ut tamen eiusmodi ligamenta valeant, necessariò requi-
 ritur iusta, & legitima causa, idq; Nicolaus ipse paulò post
 affirmavit ita loquens de Photio, qui fuerat vinculo anathe-
 matis obligatus, *Iam uerò si sentētia nostra se, aut fautores suos
 iudicat obligatos, & itidem se cum eis posse absolui* (hoc enim si-
 gnificare videmini, cum epistola nobis directâ nos mutare volun-
 tatem, consilium, ac sententiam sæpius exhortamini) utique non
 prætendit iniustitiam, & esse alicuius mōmenti profectò non du-
 bitat, quæ tūc potuit obligare, & à qua se cum fautoribus suis pos-
 sit absolui, quæ non posset obligare, nisi iusta, cum autem iusta sit,
 non nisi damnato errore iustè resolvitur. Hæc Nicolaus Pōtifex,
 ex quibus animaduvertere potes, te duplici errore lapsum; al-
 tero, quòd sententiâ Pontificis Nicolai non satis bonâ fide
 recitasti, ut ea contra nos abutereris, (quod de more asso-
 les) altero, quòd ne verba quidem D. Gregorij quid sonent,
 intellexisti. Hæc fortasse verbosius, quàm par erat: sed omni-

no geminati lapsus admonendus eras, & impertiendū aliquid solatij collegæ illi tuo, quem supra modum excrutia-
 ri, & planè desperare audimus eò quòd ambigū vocis signi-
 ficatione, vt tu modo, falsus, Veneticum Concilium ex vlti-
 mâ Galliâ prodigiosissimè traduxit Venetias vsque. Audiui-
 mus Nicolaum Pontificē prædicantem excōicationis sentē-
 tiam nihil obligare, nisi fuerit iusta. Hoc sui Vicarij iudiciū
 Christus etiam ipse approbavit, quippe qui D. Geltrudi de
 quodam iniusto anathemate conquerenti in hanc sententiā
 respondit. Anathema, quod fuisset impositum absque iustā
 causā nihil amplius nocere, *quàm si quis conaretur cultro li-
 gneo arborem excindere, aut etiam quicquam durius, quod fran-
 gi agrè possit, in quo nihil aliud remaneat, quā leuissimum quod-
 dam impressionis vestigium.* Habemus igitur in prōptu, quid
 respondeamus ad vulgatam illam sententiam, quam subij-
 cis. *Excommunicationem siue iustā, siue iniustam timendam esse,
 ac minimè contemnendam,* vtpotè sententiam excōmunica-
 tionis esse timendam, hoc est eam, quæ habet vim, & pōdus
 sententiæ, non quæ est irrita, & planè nulla. Deinde esse ti-
 mendam, hoc est minimè contemnendā, vt tu quoq; expli-
 cas, sed non illi parendum: Postremò in priuatos homines
 conuenire, non in summos principes, idq. multis de causis,
 quæ fusiùs alibi narrantur. Neq; Theodosij iunioris exem-
 plum nos quicquam mouet, quia totum id, vel profectum
 est ex quādā nimis bonā, simpliciq; mente, vel ex supersti-
 tiosā religione, quam tu nominas *scrupulositatem*, aut
 etiam vt addis, impensum est pietati. Quæ pietas excusari
 potest, quamuis ab inscitiā profecta propterea quod ad nul-
 lum Reip. incōmodum redundauit, sed non ad imitandum
 proponi debet, vbi Resp. grauissima detrimenta perceptura
 est: si verò aliquā ratione laudari potest, multò magis laudā-
 danda erit pietas Senatus cum admirabili prudentiā, sapiē-
 tiāq; coniuncta, vnde etiam licet vtiliter exemplum capere.
 Vos autem id vnum summè concupiscitis, & obnixè agitis,

Io. Lāspa
 li. 3. c. 16.
 i D. Gela-
 trudi.

vt homines pietatis specie, immo verius inscitia, cæcâq; recordiâ ducti censuris vtcumque latis obtemperet nullâ propriæ salutis, nullâ publici boni ratione habitâ.

Hic aliquantulum intermittis, vt acrius paulò post redeas quasi collectis viribus, ad insectandas Ducis, quas vocas, litteras, & eas aggredieris, quas ad subiectos populos. Senatum dedisse putas, sed falsò putas, vt superius ostendimus. Verùm ne fugæ quæsitus locus videatur ad ea respondendum est, quæ fuerunt illis obiecta. Et ne frustra tempus conteramus in ijs, quæ à Nicolao summo Pontifice dicta sunt de Epistolis Michaelis Imperatoris, quarum simillimas planè illas fuisse, nugaris; accedemus ad ea, quæ sigillatim vt confutarentur à te sunt exprompta. Arguis in primis, quod eę mordeant clerum, & sugillant pios; Atqui non sugillat pios, qui carpit improbos, aut impios, nisi fortè tu quoque eodem crimine condemnari velis, qui occasione legis in clericos latae. ne quid perciperent ex hæreditatibus viduarum, tam multa differuisti de astutijs, atque fraudibus Clericorum, quibus captabant eiusmodi hæreditates, & omnem suam operam, & studium eò conferebant, vt circumuenirent simplices mulierculas. Quod igitur fieri vulgò consueuerat etiam his temporibus, quæ à nascentis Ecclesiæ innocentia, & integritate aberant quàmproximè, quid mirum, si dictum est, factitari his temporibus, quibus cupiditas, & auiditas Clericorum eò magis excreuit, quò facultatibus, & potentijs sunt magis aucti? Si sagacitas etiãtum vigeat admixta fraudi, quantas vires existimari debet ab eo tempore sibi comparasse? Si homines, quos fallere procliue erat, tunc minimè deerant, quantò plures in præsentia istiusmodi fore, credibile est? quos certè sanctæ simplicitatis nomine donare, & multis laudibus efferre propterea vos iuuat, quod expedit. Hic, qđ obijceres, inuenisti, Anglicanum nescimus, quem conuentum apud nos, vt iasseris, haberi solitum. Quid conuentus nomine tibi velis, non planè

Bar. An.
To. 4. 27.
Dñi 370

nè intelligimus; explicatiùs te dicere oportebat. Oratoris fortasse, qui Venetijs cōmoratur, familiā intelligis. At etiam Venetus orator in Angliā degit, atq; ibi ritu suæ religionis vivere permittitur. Hæc mutua sunt inter principes, necessariaq; officia, sine quibus Resp. administrari, & geri vix possūt. Non abhorruit ab his Catholicus Rex Hispaniarū Philippus, qui proximè decessit. Non abhorruit Carolus eius pater, neq; abhorrent in præsentia alij multi Christiani Principes, quos cōmemorare non est necesse. Sed finem maledicendi tu numquam facis. Impingis etiam Senatui hæresin Manichæorum, qui ab elemosynis homines absterrebant; Et tamen nullus est tam hospes, tam imperitus, qui ignorare possit, quā benigna, & liberalis erga omnes pauperes semper fuerit hæc ciuitas, in quā ex fideiū collationibus tā multæ myriades pauperum nutriuntur, tot collegia monachorū, sanctarumque virginū sustinentur, tot Nosocomijs, tot Xenodochijs alimenta vbertim suppeditantur. Absit invidia verbo, sed tamen dicendū est. Utinam vos, qui in conquirendas opes tam strenuè incumbitis, vt pro his quamlibet dimicationem subeundam putetis, tantum pauperibus de eo, quod suum est, erogaretis, quantum de ijs, quæ nostra sunt, nos vltro largimur. Quæ à nobis dicuntur non vt te, ceterosque tui similes, Baroni, perstringamus: Nouimus non modò è sacrosancto isto Collegio, sed etiam ex alijs Prælatis, & Ecclesiasticis viris non paucos esse, qui summā sunt erga pauperes charitate, suasque facultates non impēdunt, nisi in ea, quæ decent. Ducis, atque Senatus consilij nunquam fuit bonos vituperare, & vno fasce iustos cōprehendere cum iniustis, id quod obijcis; sed, ne suspicionis locus ampliùs relinquatur, palā fatemur, quicquid vel in ijs litteris, vel etiam in hac Antiparænesi dictū est, ad eos, qui culpe sunt affines, tantummodò pertinere, neq; committendum esse, vt innocentes, probique viri ex aliorum culpā, culpe, aut labis aliquid contrahant. Quapropter ea, quæ Sena-

tum

tum dixisse arbitraris de otio, atque signitie Clericorum, & de facinoribus, quæ nonnunquam ab ijs perpetrantur, non lædunt, neque attingunt eos, qui ab his omnibus vitijs sunt remotissimi. Nam quod ais, crimina Clericorum spargenda non fuisse in vulgus, sed omni reuerentiâ contegenda exemplo filiorum Noe, qui verenda patris obtexerunt, id quānā ratione fieri posset, indicare debebas. Nam quis omnium est tam acutus, atque adeo perspicax ut excogitare possit aliquā rationem, quā quæ in oculis omnium posita sunt, minimè videantur? Si Clerici ipsi flagitia sua non occultant, immo quidam etiam gestire videntur, ut in lucem prodeant, nullo modo possunt ea vel contegi, vel dissimulari. Si qua nomina deferuntur, ut deferri plurima, est necesse, nōne iudicibus agendum est ex legum præscripto? Id etiam apud vos ipsos fieri solet. Ut igitur omnes homines sileant, atque obmutescant, tabulæ publicæ loquuntur, & quæstiones habitæ. Sed, inquis, Clerici puniendi sunt per suos iudices. Primò id latere non potest, atque ita verenda patrum, ut tu vis, minimè obteguntur. Deinde non alij Clericorum sunt iudices, quàm ipsi principes; quod manifestissimis argumentis superiùs euicimus, ea verò repetere, & inculcare, more tuo, nolumus. Id modò dicimus, ex quo vrbs Veneta fuit condita vsque ad hoc tempus, de atrocioribus criminibus clericorum non ab Episcopis, sed à iudicibus constitutis ab ipsâ Rep. semper iudicatum esse; immo in Venetis Annalibus memoriæ est proditum, antequàm Dux crearetur, definitam fuisse quibusdam certis legibus eius potestatem, inter quas ea fuit, ut priuatæ causæ à Tribunis iudicaretur, publicæ verò ad iudiciū Principis pertinerent, sicut etiam grauiora crimina Ecclesiasticorū, exceptis causis, ut inquirunt, merè spiritualibus. Hactenus à te fuit inquisitū in eas litteras, quas à Senatu profectas esse falsò credidisti quēadmodum priùs inquisieras in alteras, Ducis nomine scriptas, Hic has, & illas in vnū fasciculum colligis, & quasi pro tribunali

Chron.
And. Dā.
duli 11. 7.
ann 697.

nali sedens igni adiudicas. Atrox sententia; sed iniquè admodum, & à non suo iudice lata, ac proinde nihili facienda.

Rescissa est ea iampridè D. Cypriani autoritate, quā tu per Cap. 12. imprudentiam, ut alia non semel, cōtra nos adducis, & tamē apertissimè pro nobis facit. Decernit enim, eas litteras tātū respuendas esse, quæ scribuntur ab ijs, *qui furori suo, vel libidini seruiunt, & diuinæ legis, & sanctitatis immemores iactitare interim gestiunt, quæ probare nō possunt.* Si quidē an probare possimus ea, quæ scripta sunt à Duce & Senatu, res ipsa arguit; Vtri autē vel furori, vel libidini seruiērint, aliorū erit iudicium, & eorum maximè, qui venturis etatibus futuri sunt. Præstaret quidem vobis (idque aliquando sentietis) non modò litteras vestras incendio absumi, sed etiam omnem memoriā eorum, quæ contra Kemp. Venetam acta sunt, (si fieri quoquomodo posset) ex mentibus hominū perpetua obliuione deleri. Sic enim famę, & existimationi vestræ multò melius cōsultam esset, neque haberēt ij, qui vobis successuri sunt, vnde iusto aliquo pudore suffunderētur. Hæc, & alia quæcumque à vobis prouocati diximus, si fortè vestris auribus acciderint iniucunda, & ingrata, illa cogitate. Primū adulatione nullam pestem maiorem esse, quæ veritatem delet, & animos in fraudem inducit, nostri autem instituti non fuisse vnquā fallere, aut veritatem studio assentationis tegere, quamuis ea parere odium sepe consueuerit. Deinde paria debere esse hæc officia monere, & moneri: si vobis agere cum Rep. nō modò liberè, sed etiam asperè, & propè atrociter collibitū fuit, æquo animo accipere, & sustinere debetis, si quid acerbius est dictum, quod ratio ipsa, & necessitas, non volūtas, aut studiū à nobis expressit. Dictū est illud celebre. *Si dixeris, quæ vis, audies, quæ non vis.* Nihil à te, Baroni, prætermisum fuit vel probri, vel maledicti. Frequēter exclamas, Senatum, atq; Principē nostrū iniquos, & contumaces esse, enormiter peccasse in Christi Vicarium, immo in Christum ipsum, atque eius tunicam inconsutilem, quæ est Ecclesia, schismate conscidisse.

Videbatur atrocius nihil à te dici posse: Verumtamen omnia maledicta execrationibus cumulas. *Ut qui sciditis, inquis, Ecclesiam Dei, patiamini ipsi in Reip. vestram scissuram.* Vox hæc utraque improba, altera etià impia. Dux, & Senatus, Baroni, Ecclesià Dei minimè consciderūt, vos potius illud agere videmini, & nullū non lapidem mouere, ut ea conscidatur. Si quidem ea præcipitis, quæ diuino, & humano iuri contraria sūt, quod quidē nihil aliud est, ut Cardinalis Turrecremata perspicuè docet, *quam separare se à corpore Ecclesiæ Christo subiectæ per obedientiā, & in schisma incidere.* Præter hæc autē discordiarum, & dissidiorum causas vel cōminisci, vel utcūque oblatas ab improbis facillimè, & auidissimè arripere consueuistis. Sed frustra in præsens, Nam Veneta Resp. quod semel, iterū, ac sæpius professa est, & quotiescūque se res tulerit, profiteri minimè grauabitur, constantissimè decreuit persistere in Catholica fide, quam B. Marcus Euangelista à Principe Apostolorum acceptam primus attulit in has oras, & disseminauit, perpetuoque maiores illius coluerunt, & in quā Veneti nominis ciues omnes educati, immo nati sunt; ad hæc verò erga sedem Apostolicam, & summum Pontificem eandem obseruatiam, atque reuerentiam tueri, quæ à Rep. Venetā semper fuit exhibita; Quo nomine magnam laudem sibi comparauit, neque modò his præconijs Summorum Pontificum celebrata est, quæ tu commemorare voluisti, ut mitigares, opinamur, tot vulnereum acerbicatem, quæ nimis atrociter inflixisti. Atqui sapientis non est plagam facere, ut inde medicina fiat. Veruntamen pro hac officij, atque animi tui significatione, qualiscūq; ea sit, gratiæ tibi debentur, si quæ sunt habendæ. At non modò his, quæ tu refers, præconijs Resp. celebrata fuit, sed, quod permagni interest ad decus, atque laudem illius, à Sacrosanctâ Oecumenicâ Synodo Tridentinâ, vnde nonnulla depromere propterea libet, quod illustre continent de illâ testimonium. *Præter alias, inquit, innumeras virtutes, quas in Reip. pub. administratione vestri prudentissimi ciues melius expresserūt, quam*

In admiff.
fmo. orat.
Reip. Vc.
die 25. A
pril. 1572

quàm ulli sapientes homines ratione, & præceptis tradiderūt, nihil unquam diligentius, quàm veram pietatem, & religionem coluistis, atq; ad pacem, & concordiam conseruandam, & cū dignitate retinendam, omnes curas, & cogitationes contulistis. Neg. verò alia vobis studia sanctiora, & antiquiora vlla esse debent, vt qui à præclaris ijs maioribus orti, & procreati estis, qui cum iam misera illa totius Italia vastitate, miranda vrbis vestrae fundamenta iacerēt, non tam illiquidem sibi ipsis videntur otij, & securitatis perfugiū quæsisse, quàm pacis, & tranquillitatis publicæ sedem stabilem, & domicilium certum collocasse. Nam quod ad religionem attinet, hæc vestra beatissima Reip. hæc, inquam, vera summa, & propria laus est, quòd fidem Christi non accepit, sed in ea nata, & piè educata, eā deinceps per tot seculorum ætates puram, atq; integram sanctè, & religiosè conseruauit: ita vt quam latè Venetorum imperium, & ditio pateat, ut nusquam vllum peregrinæ doctrinæ vestigium nusquā interruptus orthodoxæ fidei, cultus appareat, ubiq; sanctitas, ubiq; religio, & Catholicæ Ecclesiæ disciplina, atq; instituta plurimū vigeant, quin potius quod in extremis orientis partibus adhuc lumē aliquod veteris, & sinceræ religionis eluceat, id totum Christi Ecclesiæ in primis Dei clementiæ, deinde Venetorum pietati, ac virtuti acceptum refert. Audistin, Baroni, quot, quātaq; de Venetâ Resp. & prædicarit, & senserit sanctissima Synodus? Cur igitur tibi, aut alijs in mentē venit eius amplitudini, atque laudi tam manifestè detrahere? Eius leges iniquas, & impias vocitare, quæ non hodie, aut heri sancitæ sunt, sed ante multas ætates, quæque iudicio sanctæ Synodi cōprobantur, quin etiam plurimis encomijs augentur, atque honestantur? Huicne Reip. male dicere te decebat, qui sacrorum conciliorū autoritatē non spernendam doces? Huicne diffidia, & seditiones omnari, quibus diuina benignitas fecit, vt nunquā laborarit, efficietque vt speramus, in posterum etiam ne labore?

Sed, inquires, hæc pericula, & mala potiùs cauenda præcepi, quàm denunciaui. De hac sollicitudine, quam pro Rep. geris, plurimū te amamus. Sed vereri minimè debemus, vt eue

niant hoc tempore, quæ nunquā euenerunt. Iisdem artibus, atq; institutis nūc administratur Resp. quibus primū coaluit, & ad hanc amplitudinē peruenit. Quid est causæ, vt immutari quicquam patiatur, vt tantū alienis voluntatibus obsecūdetur? Deus O.M. qui præcipuo quodam patrociniō semper hāc Remp. texit, & sartam tectā ab omni periculo conseruauit, Deipara virgine intercedente, cui primordia ciuitatis huius consecrata sunt, Beatoq; Marco Euangelista, in cuius clientela est; eandē rectis sensibus euntem semper adiuuabit, & si qui illam offendere cupiunt, eorum conatus reprimet, atque irritos reddet. Quapropter ea pericula, quæ mones, vt caueantur, nihil veremur, exempla, quæ commemoras, alienissima sunt: Nam neq; à recta fide, neque ab Ecclesiā Veneti seiuncti sunt, vt ex prouinciā, quas refers, immo, velis, nolis, & quātumuis te contorqueas, atque adeo disrumpas, nullā ratione possunt esse vel à fidelium communione, vel à participatione sacrorū mysteriorum remoti, neque verò minus ab externis hostibus, quā à domesticis, qui planè nulli sunt, tuta est ipsa Respub. Nullæ inter ciues factiones, nullaq; dissidia, de quibus tamen suspicari aliquid videris: Sed quis Apollo hoc in somnijs tibi nuntiauit? Nunquam fuit maior conspiratio, & concordia inter omnes ordines: vniuersi planè sunt eā mente, vt pro comuni dignitate, atque adeo libertate defendendā non modò facultates, & opes, sed vitam quoque, ac sanguinem profunderē parati sint. Quod verò adijciendum putasti, de quorundam æmulorum, atque hostium cachinnis, quibus ludibrio Venetos omnes futuros prædicis, hæc verò nos usq; deque. Nam quæ vel à stultis, vel ab imperitis dicuntur, non sunt attendenda. Cur autem nomen Donatistarum tam frequens in ore habeas, & Reip. quodammodo obiectes minimè videmus: Tu vide, ne istic potius vigeant Donatistæ, quorum hæresim sapit, fideles, qui per sinceram fidem, atque charitatem Christo, & Ecclesiæ cohærent, ab Ecclesiā, & à Christo disiunctos existimare. Quod autem vt audiremus monuisti nōnulla ex

Alph. de
Cast. cor.
hæz. li. 6
verb. Ba.
ptismus,
hæz. 5.
Libro 6.
verb. E.
clesiæ,
hæz. 1.

la ex

la ex ijs, quæ Basilius Imp. dixit in octauæ Oecumenicæ Synodi confesso, miramur primò quid tibi venerit in mentem res diuersissimas, atque disiunctissimas copulare, & connectere orationis similitudine quadam fictâ. Deinde ne quis incautior in fraudem inducatur, monemus capitis nomine non intelligi ab ipso Imperatore Ro. Pontificem, quod tu addidisti de tuo, sed Beatum Ignatium Constantinopolitanum Patriarcham; immo verò ostendi non tantum Romani Pontificis iudicio fore acquiescendum, verum etiam reliquos Patriarchas in consilium adhibendos esse. Sic enim ait, *Iudicium quatuor Patriarchalium sedium quis dissolvere poterit? Ad quem enim confugietis solutionem obligamenti petentes? Ad Ro. Presulem? Sed finetenus vos condemnauit. Ad Antiochenum? Sed consentaneus Romano, & consonus factus est. Ad Hierosolymitanum, & Antiochenum? Sed & illi vestre damnationi consentiunt, &c.* Et infra. *Quomodo aperire oculos, & aspicere quempiam poteritis impugnari ab omnibus Patriarchalibus sedibus?* Hæc autem admonere fuit necessarium, vt omnibus constet quid de Romani Pontificis monarchiâ senserit optimus, & orthodoxus Imperator, vt etiam tu appellas, Basilius. Cuius quidem orationē, & benè longā quādoquidem nos audire, vel extra rē voluisti. Aequum est, vt etiam vos audiat non ita multa verba, quæ Xystus Opt. Pontifex dixit, non tam in suum, quàm in nostrū solatium, & omnium eorum, qui calumnijs, iniquissimè excitantur. *Fratres, inquit, propter insidiantium vituperationes, aut accusationes, vel propter laudantium opiniones, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinare debemus; sed inter verba laudantium, siue vituperantium ad mentem semper recurrendum est: Et si in ea non inuenitur bonum, quod de nobis dicitur, magnam tristitiam generare debet, & rursum si in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus letitiam proflire. Quid enim si omnes laudent, & conscientia nos accuset? aut si omnes accusent, & conscientia nos liberos demonstret? Habemus Paulum dicentem. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ.* Iob

2. Cor. 4.
queque

quoque dicit. *Ecce in caelis testis meus. Si ergo est nobis testis in caelo, testis in corde: dimittamus, stultos foris loqui, quod uolunt.*
 Matt. 7. *Quid enim aliud detrahentes faciunt, nisi in puluerem sufflant, atque in oculos suos terram excitant, ut unde plus detractionis proflant, inde magis nihil veritatis uideant.*

Habemus igitur, ne solliciteris, Baroni, quid respōdeamus ad nostros obtrectatores, si qui erūt. Tu quoque, ni fallimur, satis à nobis, superque habes. Nihil enim cōplectitur tua Parænesis (licet ea nihil admodum complectatur præter execrationes, & maledicta, sacrarūque scripturarum loca, perperam detorta, quibus detractis, nihil solidum propè superest) Sed nullum argumentū est, quantumuis infirmum, & leue, quod non fuerit à nobis accuratè perpensum, firmāq; ac graui (ni fallimur) responsione satis confutatum.

Quod autem Venetam Remp. valere minimè iusseris (vti moris scribentium est,) quēadmodum etiam principio nullā salutem dixisti, nihil id sua refert; salus, & incolumitas ipsius non à Baronio, sed à Deo pendet, vnde non modò salus, sed omnia bona promanāt. Tu modò valeas, si tamē id officij genus non horres à nobis accipere. Sin autem, hoc certè nō recusabis, quod à D. Ambrosio, & Gregorio proficiscitur, & Deum precamur, vt penitus infideat in mentibus, sensibusq; vestris. Nam ille Theodosiū Pium Imp. his verbis alloquitur.

D. Amb. *Novi te piū, clementem, mitem, atque tranquillū, fidem, ac timorem Domini cordi habentem, sed plerumque aliqua nos fallunt:*
 ep. 29.

Rom. 10. *habent aliqui Zelū Dei, sed non secundum scientiam.* Hic autem

D. Gre. *ita scribit ad Theotistam. Sunt multi fidelium, qui imperito Zelo succeduntur, & sepe, cum quosdam quasi hereticos insequuntur hereses faciunt. Eorū infirmitati consulendum est, &, sicut prædixi, ratione, & mansuetudine placandi sunt; illis quippe sunt similes, de*
 lib. 9. ep. 39.

quibus scriptum est. Testimonium illis perhibeo, quod emulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Et quoniam vt Rex ille sapientissimus ait, funiculus triplex difficilè rumpitur, tertio loco accedat, & concludat hanc nostram Antiparænesin D.

Rom. 10. *Thomas*

Thomas, qui quo spiritu præditus erat, nempe Angelico, unde & angelici Doctoris cognomen inuenit, prælagisse videtur hæc vulnera Christianæ Reip. Eius autem hæc ipsa verba sunt in Hieremiam Prophetam. *Nota quod Prælati destruunt populum* Cap. 12, *Propter operis peruersitatem; supra X. quia stultè egerunt Pastores, & Dominum non quæsierunt, propterea non intellexerunt, & omnis grex eorum dispersus est: Propter doctrinæ falsitatem, infra, L. grex perditus factus est populus meus: Pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus; de monte in colles transierunt, oblitii sunt cubilis sui. Propter timoris Pusillanimitatem Zach. XI. O pastor, & Idolum derelinquens gregem, gladium super brachium eius, & super oculum dextrum eius: Brachium eius ariditate secabitur, & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur. Propter Domini austeritatem, Ezech. XXXIV. Cum austeritate, imperabatis eis, & cum potentia; & dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset Pastor, & factæ sunt in deuoracionem omnium bestiarum agri, & dispersæ sunt. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in uniuerso colle excelso, & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, & non erat qui requireret, non erat, inquam, qui requiret Propter curæ remissionem Zach. XI. Suscitabo Pastorem in terra, qui derelicta non uisitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id, quod stat non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum dissoluet.*

F I N I S.

MDCVI. VIII. Kalen. Octob.

Ego Petrus Antonius Ribettus Archid. Vicarius Generalis Affirmo in hoc opere nihil esse contra fidem Catholicam.

Ego Fr. Paulus Sereniss. Reipub. Theologus examinaui, & approbavi.

Ego Fr. Bernardus Iordanus Theologus confirmo ut supra cumque scribere nequeam, aliena manu subscribere feci.

Ego Fr. Michael Angelus Venetus Ord. Min. Regularis Obser. Theologus, confirmo, nihil in his scriptis contra Catholicam fidem reperiri.

Ego Fr. Marcus Antonius Capellus Min. Con. Theologus, nihil contra fidem Catholicam in his scriptis reperi.

Ego Fr. Camillus Venetus Augustinianus affirmo nihil his scriptis contineri contra sanctam fidem Catholicam.

Ego Fr. Fulgentius Seruita legi retroscripta, & in ijs nihil fidei Catholicae repugnans reperi.

Errata sic corrigito.

Pag.			Pag.		
4	discedere	discedendum	36	Mercenauius	mercenarius
7	Confurationis	Confutationis		Baroni?	Baroni.
10	Ioachymum	Ioachimum		multi	multo
13	euim	enim	38	instruētos	instructus
	libenter	libenti		attullisti	attulisti
16	memento ad	memēto nos ad		Monachus	monachos
17	esset	est	40	accerrimum	acerrimum
19	nimira	nimia	43	consentientibus	consentientibus
21	babitas	habitas	44	accepturus	accepturos
27	Commedebatis	Comedebatis	45	impræceps	in præceps
33	nihili	nihil	47	redditus	reditus
34	Catbolicę	Catholicę		humanorum	humanarum
	demicarunt	dimicarunt	50	Nichephorus	Nicephorus
35	lata	latę	61	Animi	Animis
36	mei	meę			

Errata leuiora, & præsertim in interpunctionibus, & accentibus, p.udentis
Lectoris iudicio emendanda reliquantur.

Crasso, Niccolò,

Antiparaenesis ad Caesarem Baronium pro Seren. veneta republica

Patavia 1606

4 J.can.f. 248 a#Beibd.4

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10506708-2